

ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

**ПРОГРАМА І МАТЕРІАЛИ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ - 2023»**

28 КВІТНЯ 2023 РОКУ

КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ

Запоріжжя 2023

ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

1. **Кравець О.** Самостійна робота здобувача вищої освіти з вивчення лексичних одиниць
2. **Стефурак О.** Використання ІКТ у викладанні іноземної мови у закладах вищої освіти
3. **Харченко Т., Гостіщева Н.** Метапредметний підхід як спосіб реалізації навчання за технологією CLIL

СЕКЦІЯ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ЛІТЕРАТУР У СУЧАСНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРИ

1. **Акулов М., Калужська Л.** Способи українського перекладу квазіреалій в англійській науковій фантастиці
2. **Артемчук В., Калужська Л.** Методологічні особливості розвитку критичного мислення при вивченні іноземних мов
3. **Бурлак М.** Розвиток комунікативної компетентності шляхом використання англомовних новин
4. **Гринчук О.** Вивчення англомовних пісень на заняттях іноземної мови із курсантами (слухачами) вищого військового навчального закладу під час воєнного стану
5. **Винарчик М., Шира О.** Семантика слів в описі природних явищ у стилістиці французької мови

7. **Лемещенко-Лагода В.** Lacunae of cultural space in the Scots language
8. **Супрун О.** Застосування тесту CRAAP на заняттях з іноземної мови як метод навчання медійної грамотності
9. **Терьошина О.** Проблемне навчання на заняттях з англійської мови для розвитку критичного мислення здобувачів
10. **Цуркан Т.** Метод проблематизації у вивченні французької мови
11. **Шум О.** Факультатив як ефективна складова програми іншомовної підготовки студентів

СЕКЦІЯ 3. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

1. **Кривонос І.** Challenges faced by foreign languages teachers in working with students of technical specialties during distance learning
2. **Кулешов С.** Особливості найпоширеніших моделей змішаної освіти
3. **Курсакова Т.** Особливості організації дистанційного освітнього процесу в ЗЗСО
4. **Наместюк С.** Специфіка викладання іноземної мови за професійним спрямуванням
5. **Нікіренкова А.** Мультимедійні технології: необхідний компонент для ефективного вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти
6. **Симоненко С., Виноградова В.** Використання методу проєктів у професійній підготовці ІТ фахівців у закладах вищої освіти
7. **Тулюлюк С.** Диверсифікація освітніх ресурсів у викладанні предмету «Травматологія і ортопедія» англійською мовою для студентів-іноземців в БДМУ

***СЕКЦІЯ 4. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ, ФАХОВИМ ТА АКАДЕМІЧНИМ
СПРЯМУВАННЯМ***

1. ***Боряк І., Семешинин О.*** Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та туризму
2. ***Волкова Г.*** Організація навчання іноземної мови студентів-медиків в умовах воєнного стану
3. ***Зайцева Н.*** Розвиток навичок критичного мислення у студентів нелінгвістичних спеціальностей під час вивчення іноземної мови

***СЕКЦІЯ 5. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВІТЧИЗНЯНИХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ***

1. ***Винарчик М.*** Вивчення іноземної мови у вищій школі як процес формування загальних і предметних компетенцій студентів

II Всеукраїнська інтернет-конференція «Проблеми викладання іноземних мов у закладах вищої освіти - 2023». Кафедра іноземних мов: матеріали II Всеукр. наук.- практ. конф., 28 квітня, 2023 р. Запоріжжя: ТДАТУ, 2023. 103 с.

У збірнику представлено виклад тез доповідей і повідомлень поданих на II Всеукраїнську науково-практичну конференцію молодих вчених, педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Тези доповідей та повідомлень подані в авторському варіанті. Відповідальність за представлений матеріал несуть автори та їх наукові керівники.

Відповідальний за випуск: викладач-стажист Нікіренкова А.Ю.

© Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, 2023

ЗМІСТ

- Олена Кравець**
1. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ
ОДИНИЦЬ 9
- Олена Стефурак**
2. ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ 13
- Тетяна Харченко, Наталя Гостіщева**
3. МЕТАПРЕДМЕТНИЙ ПІДХІД ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗА
ТЕХНОЛОГІЄЮ CLIL 16
- Микита Акулов, Лілія Калужська**
4. СПОСОБИ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ КВАЗІРЕАЛІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ НАУКОВІЙ
ФАНТАСТИЦІ.....20
- Віктор Артемчук, Лілія Калужська**
5. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ
ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ 22
- Марина Бурлак**
6. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ
АНГЛОМОВНИХ НОВИН.....27
- Олена Гринчук**
7. ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ІЗ
КУРСАНТАМИ (СЛУХАЧАМИ) ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ 31
- Марія Винарчик, Ольга Шира**
8. СЕМАНТИКА СЛІВ В ОПИСІ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ У СТИЛІСТИЦІ ФРАНЦУЗЬКОЇ
МОВИ 35
9. **Вікторія Лемещенко-Лагода**
10. LACUNAE OF CULTURAL SPACE IN THE SCOTS LANGUAGE 38
- Олена Супрун**
11. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТУ CRAAP НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК МЕТОД
НАВЧАННЯ МЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ 42
- Олександра Терьошина**
12. ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ
КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ.....48
- Тетяна Цуркан**
13. МЕТОД ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЇ У ВИВЧЕННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ.....53
- Ольга Шум**
14. ФАКУЛЬТАТИВ ЯК ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА ПРОГРАМИ ІНШОМОВНОЇ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ 57

- Ірина Кривонос**
15. CHALLENGES FACED BY FOREIGN LANGUAGES TEACHERS IN WORKING WITH STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALTIES DURING DISTANCE LEARNING 61
- Сергій Кулешов**
16. ОСОБЛИВОСТІ НАЙПОШИРЕНІШИХ МОДЕЛЕЙ ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ.....65
- Тетяна Курсакова**
17. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗЗСО .68
18. **Світлана Наместюк**
19. СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ.....73
- Анастасія Нікіренкова**
20. МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 75
- Світлана Симоненко, Маргарита Виноградова**
21. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІТ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 79
22. **Сергій Тулюлюк**
23. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТУ «ТРАВМАТОЛОГІЯ І ОРТОПЕДІЯ» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ В БДМУ.....84
- Інна Боряк, Олена Семенишин**
24. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ ТА ТУРИЗМУ.....87
- Галина Волкова**
25. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 90
- Наталія Зайцева**
26. РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 95
27. **Марія Винарчик**
28. ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ 100

ТЕЗИ НАУКОВОЇ ДИСКУСІЇ

Секція 1. Сучасний стан та перспективи інноваційного розвитку гуманітарної освіти

Олена Кравець

Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

olena.kravets@tdatu.edu.ua

ORCID ID 0000-0001-5622-8969

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

***Summary.** The article is devoted to the mechanisms and features of memorizing new lexical units in the English language. The ways, thanks to which the student can independently work with vocabulary and memorize words, are considered. A paradigm of better memorization of words is presented and exercises, that facilitate the understanding and memorization of lexical units, are given. It is indicated that the student must be able to use lexical units in speech and clearly understand their meaning.*

***Key words:** memory, lexical units, memorization paradigm.*

Вивчення іноземної мови завжди вимагає від здобувача вищої освіти плідної роботи на занятті й не менш активної самостійної роботи. Здобувач повинен приділяти увагу всім видам діяльності, пов'язаних з читанням, письмом, говорінням і аудіюванням. Базовою вимогою для того, щоб успішно займатися цією роботою, є вивчення та засвоєння лексичних одиниць з розвитком лексичних мовленєвих навичок. За визначенням англійського професора Р. Норквіста лексичні навички це «здатність відтворювати і розуміти слова мови» [1]. Вивченням цього питання займалися такі вчені як Д. Марконі, П. Мієра, М. Девіт та К. Стерелні.

Поряд з цим необхідно звертати увагу і на розвиток лексичної компетенції, коли людина в змозі правильно оформлювати свої висловлювання, з урахуванням коректності вживання певних лексичних одиниць, розуміти мовлення інших людей. Метою нашої роботи є сформулювати поради для кращого вивчення лексичних одиниць під час

самостійної роботи студента, маючи на увазі необхідність розвитку лексичних навичок поряд з лексичною компетенцією. Загальновідомо, що існують різні типи пам'яті. По тривалості збереження інформації виділяють сенсорну, короткочасну і довготривалу пам'ять. Сенсорна, або миттєва, пам'ять здійснюється на рівні рецепторів і зберігає фізичні характеристики стимулів від 0,25 до 2 секунд. Короткочасну пам'ять відрізняє зберігання інформації до 30 секунд. Довготривала пам'ять характеризується практично необмеженим часом зберігання матеріалу і необмеженим обсягом [2].

Задачею здобувача вищої освіти є сприяти передачі інформації з короткочасної до довготривалої пам'яті. Для досягнення цієї мети можуть бути використані різні види запам'ятовування, а саме мимовільне і довільне. Розуміння цього є важливим для організації студентом вивчення лексики.

На нашу думку, бажано комбінувати ці два типи запам'ятовування для досягнення найкращого результату. Так, мимовільне запам'ятовування відбувається без спеціальної мети запам'ятати [2]. Це означає, що студент може засвоювати інформацію під час своєї повсякденної діяльності, наприклад, по дорозі додому з університету можна прослуховувати раніше записані слова і речення на диктофон, якісь короткохвилинні діалоги або історії типу BBC Learning English - 6 Minute English, банери на іноземній мові. Ми вважаємо, що цей спосіб не може бути переважаючим, тому що його ефективність не буде високою. Скоріш за все, якщо не концентруватися на тому, що ти чуєш робиш і бачиш, то запам'ятається лише малий відсоток, який якимось чином привернув увагу, на рівні емоцій, наприклад. Довільне запам'ятовування - це специфічно людська форма пам'яті, при якій запам'ятовування виділяється в особливу мнемічну діяльність. Для її здійснення, людині потрібно застосовувати зусилля [2]. Вчений Ебінгауз досліджував методики запам'ятовування, які дадуть змогу не забути вивчену інформацію і перемістити її із короткочасної в довготривалу пам'ять. Згідно з його теорією важливо правильно підібрати інтервали повторення вже вивченого, а саме перше повторення - зразу після того, як щось вчили, друге

повторення – через 10-20 хвилин після першого, третє повторення - через 8-12 годин після другого, четверте повторення – через 24-32 години після третього, п'яте повторення – через 3-5 днів після четвертого, шосте повторення через місяць і сьоме через чотири місяці [3].

Важливим є і те, як саме студент запам'ятовує слова. Найбільш поширений спосіб – це створювати власний словник з перекладом і намагатися просто завчити все, що туди внесли. Цей спосіб не є продуктивним, тому що по-перше, слова дуже швидко забуваються, по-друге, вивчив слова здобувач розуміє, що не знає, в якій формі їх вживати, і по-третє, немає розуміння чіткого лексичного значення слова. Ми б запропонували таку парадигму вивчення: слово – прослухати вимову (або подивитися транскрипцію) - занотувати переклад – подивитися речення з вживанням цього слова – скласти власні речення – записати речення на картку – прослухати аудіювання з цією лексикою – протягом дня періодично згадувати вивчене і придумувати інші речення. Якщо рівень мови дозволяє, намагатися описати це слово за допомогою інших слів, а краще синонімів; знайти антоніми до слова.

Подивитися, як може змінитися слово за допомогою суфіксів чи префіксів – звернути увагу на словотворення по типу: іменник-дієслово-прикметник. Спробувати створити власну невеличку історію з цими словами. Також допомагає вивчити слова розуміння того, до якої групи належить студент, а саме аудіалів, візуалів, кінестетів чи дискретів. Знання своїх особливостей допоможе правильно підібрати спосіб вивчення.

Наприклад, для аудіалів краще слова при вивченні проговорювати вголос, записувати свою лексику на диктофон і потім прослуховувати, користуватися подкастами, спілкуватися з носіями мови, дивитися фільми свого рівня знання мови, проспівувати слова чи складати з ними пісні. Візуалам рекомендуємо вести словник від руки, створювати картки, де можна не тільки написати переклад слова, але й зробити малюнок, робити стікери і вішати їх так, щоб вони частіше потрапляли на очі, писати слова

різними кольорами, більше читати книги та новини, вести переписку у соціальних мережах англійською, переставити мову у мережі на англійську.

Та категорія студентів, яка належить до кінестетів і сприймає інформацію за допомогою почуттів, може намагатися створювати асоціації з предметами, почуттями, якимось характеристиками, прив'язуватися до своїх гарних спогадів, створювати уявні ситуації, намагаючись отримати відчуття, як в реальності.

Дискрети, люди, які спираються на зміст і логіку, вчать слова за темами, групами, з точки зору словотворення або по граматичним ознакам, можуть створювати логічні ланки з слів. Цікаві варіанти для самостійного вивчення лексики пропонує Британська Рада – додатки для вивчення мови (Anki, Memrise, Quizlet, Kahoot), головоломки (<https://www.cambridgeenglish.org/images/vocabulary-games-and-activities.pdf>), вправи на пошук слів Word Search (<https://thewordsearch.com/>), співставлення слів та картинок (https://learnenglish.britishcouncil.org/vocabulary?_ga=2.250572416.7808331.160768119-1115389804.1677246389), пошук за темою у TED (<https://www.ted.com/topics>), вивчення своєї лексики по текстах пісень Song Fact (<https://www.songfacts.com/categories>), можна робити ілюстровані ідіоми (https://www.boredpanda.com/funny-idioms-proverbs-illustrations-keren-rosen/?utm_source=britishcouncil.org&utm_medium=referral&utm_campaign=organic) [5].

Підсумовуючи усе вищесказане, ми можемо відмітити, що для найкращого результату здобувач вищої освіти може самостійно підібрати з пропонованих варіантів ті, які будуть найбільш ефективними для нього. Головне, це мати бажання, стійку мотивацію, волю і систематичність, без якої це все буде марними зусиллями.

Вивчення мови це перед усім власна самодисципліна і постійна робота. Сучасний світ дає багато можливостей, як можна зробити цю роботу цікавою і захоплюючою, коли вона буде приносити задоволення і результат.

ЛІТЕРАТУРА

1. Nordquist R. Lexical Competence. URL: <https://www.thoughtco.com/what-is-lexical-competence-1691114> (дата звернення: 06.04. 2023).
2. Види і типи пам'яті. URL: <https://stud.com.ua/89299/psihologiya/vidi-tipi-pamyati> (дата звернення: 06.04. 2023).
3. Кривая Эббингауза: как хакнуть свою память и запоминать до 95% информации. URL: <https://habr.com/ru/companies/englishdom/articles/497162/> (дата звернення: 06.04. 2023).
4. Громогласова В. 15 способів запам'ятати нові англійські слова. URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/15-sposobov-zapomnit-novye-anglijskie-slova/> (дата звернення: 06.04. 2023).
5. 6 способів повторити лексику англійською. Від Британської Ради в Україні. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/blog/revise-your-english-vocabulary> (дата звернення: 06.04. 2023).
6. Suprun O. The principle of authenticity in teaching English as a foreign language. *Сучасні наукові дослідження на шляху до євроінтеграції: матеріали міжнар. наук.-практ. форуму, м. Мелітополь, 21-22 черв., 2019 р. Мелітополь, 2019. С. 291-293.*

Олена Стефурак

ЧНУ імені Юрія Федьковича

stefurakolena1010@gmail.com

ORCID ID: 20000-0003-0656-4352

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Summary *The current state of society's development poses a number of fundamentally new challenges to the education system caused by political, socio- economic, philosophical and other factors. Among them are the needs to improve the quality and accessibility of education, to increase the academic mobility, to integrate into the scientific and educational space, to create economically optimal education systems, to improve university corporatism and strengthen links between different levels of education.*

Key words: *education, academic mobility, educational space, digitalisation.*

Удосконалення засобів комунікації призвело до значного прогресу в обміні інформацією. Поява нових інформаційно-комунікаційних технологій, пов'язаних з розвитком комп'ютерної техніки та телекомунікаційних мереж, дозволило створити нове якісне інформаційно-освітнє середовище як основу для розвитку і вдосконалення освітньої системи. Говорячи про ІКТ, в одних випадках вчені вказують певну область досліджень, в інших - той чи інший спосіб наближення до інформації. У той же час аналіз літератури з

досліджуваної проблеми дозволяє говорити про комплекс знань, способах і засобах роботи з інформаційними ресурсами і технічними ресурсами, які вчені задіяли в технології, що забезпечують накопичення, зберігання, класифікацію, виробництво і поширення інформації [1, с.46].

У багатьох роботах розглядається тема використання ІКТ у викладанні іноземної мови [2]. Деякі дослідники відзначають, що широке використання виявлених технологій дозволяє значно підвищити ефективність активних методів навчання для всіх форм організації навчального процесу при вивченні іноземної мови, а саме: практичних, індивідуальних занять, під час самостійної роботи. Розглядаємо використання ІКТ як засіб підвищення мотивації, прихильності до систематичного вивчення іноземної мови, що дозволяє досягти швидких результатів у вивченні мови.

Використання ІКТ в освітньому процесі в повній мірі залучає студентів у мовне середовище, це сприяє формуванню і розвитку комунікативної компетентності, частиною якої є також соціально-культурна компетентність. Використання ІКТ при вивченні іноземної мови сприяє інтенсифікації та персоналізації навчання, сприяє інтересу до предмета, дає можливість уникнути суб'єктивного оцінювання. Крім того, ІКТ допомагає подолати психологічний бар'єр студентів до використання іноземної мови як засобу спілкування. Слід зазначити, що ІКТ є одночасно і засобом подачі матеріалів, і засобом контролю. Нові технології дають можливість індивідуалізувати процес навчання в ритмі і глибині курсу. Такий диференційований підхід дає позитивну перевагу, оскільки створює умови для успіху кожного студента, визначаючи їх позитивні емоції, впливаючи тим самим на їх мотивацію до навчання. На відміну від звичайних методів, в разі інтерактивних форм навчання студент стає сам головною фігурою і відкритий для засвоєння знань. Викладач в даній ситуації виступає активним помічником, а його основна функція - організація і сприяння процесу навчання.

Таким чином, на заняттях іноземної мови можна ефективно використовувати такі цифрові ресурси, з великим освітнім потенціалом:

презентація Power Point (PPT), мультимедійні презентації, навчальне програмне забезпечення, цифрові додатки, онлайн-підручники, освітні ресурси в інтернеті, онлайн-тести. Основною метою вивчення іноземної мови є формування комунікативної компетентності, всі інші цілі (освітні, педагогічні, розвиваючі) досягаються в процесі реалізації основної мети. Участь студентів в телеконференціях, чатах, в яких беруть участь студенти з різних країн світу, - це дуже цікава і корисна можливість для нових контактів і реальних практик бесіди. У цих «вільних» дискусіях і бесідах відбувається не тільки обмін інформацією з того чи іншого питання, а знайомство з елементами іншої культури.

Онлайн-тести дають нам миттєвий зворотний зв'язок і адекватну і об'єктивну оцінку. Слід зазначити, що кожен викладач, який застосовує ІКТ у процесі викладання іноземних мов, повинен усвідомлювати, що будь-яка освітня технологія повинна відповідати таким методичним вимогам: концептуальність; узгодженість; ефективність; гнучкість; динаміка; відтворюваність.

Використання ІКТ позитивно впливає на якість викладання іноземної мови і сприяє формуванню мовної компетенції студентів. Інтеграція ІКТ у процес викладання іноземної мови сприяє ефективній організації процесу навчання, підвищує ефективність навчання комунікативної компетентності, забезпечує позитивну мотивацію в процесі навчання і пізнавальної діяльності студентів, а разом з тим сприяє активізації самостійної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воротникова І. П. Умови формування цифрової компетентності вчителя у післядипломній освіті. Open educational e-environment of modern University. 2019. № 6. С. 101–118.
2. Гребеник І. С. Формування цифрової компетентності керівників навчальних закладів. Open educational e-environment of modern University. 2019. № 6. С. 17–25.

Тетяна Харченко

tharchenko2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9228-4658>

Наталя Гостіщева

gosnat06@gmail.com

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

МЕТАПРЕДМЕТНИЙ ПІДХІД ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ CLIL

***Summary:** The article deals with the progressive technology of teaching – Content and Language Integrated Learning (CLIL). It is based on meta-subject approach and means attaining knowledge in any subject through foreign language with the purposes of improving both. Learning according to this method contributes to the formation of wide range of students' competences including soft skills. The article contains recommendations for planning a lesson using CLIL technology.*

***Key words:** Content and Language Integrated Learning (CLIL), CLIL technology, meta-subject approach, foreign language skills, soft skills.*

Переорієнтація сучасної освіти з моделі, де метою є засвоєння певної суми знань, на формування цілісної системи універсальних компетенцій, а також досвід самостійної діяльності й особистої відповідальності студентів, розвиток особистості, її пізнавальних і творчих здібностей. Спостерігається, що у студентів виникають труднощі при цілісному аналізі інформації, виконанні інтегративних вправ і завдань, визначенні проблеми й вирішенні її, їм важко діяти в нестандартних ситуаціях, особливо в тих, де потрібне застосування знань з декількох областей, у студентів відсутні навички розумової рефлексії. Один із способів вирішення цієї проблеми є застосування метапредметного підходу. Метапредметний підхід спрямований на перехід від існуючої практики дроблення знань на предмети до цілісного образного сприйняття світу, до метадіяльності. Метапредметна діяльність – це діяльність поза навчальним предметом, яка більше спрямована на зв'язок із життєвими ситуаціями та формуванням соціокультурних навичок (soft

skills). Результати метапредметної освітньої діяльності застосовуються як в рамках освітнього процесу, так і при вирішенні проблем в реальних життєвих ситуаціях; вони засвоюються на базі одного, кількох або всіх навчальних предметів [2]. Постулати метадіяльності успішно реалізуються у технології CLIL.

CLIL (Content and Language Integrated Learning – контентно-мовне інтегроване навчання) – це вивчення англійською (або іншою іноземною мовою) всіх або декількох предметів освітньої програми [3], зокрема Психології, Педагогіки, Інформаційно-комунікаційних технологій, деяких профільних дисциплін студентів немовних спеціальностей тощо. Термін CLIL було введено Девідом Маршем, дослідником у галузі багатомовної освіти, викладачем в Університеті Юваскюля у Фінляндії у 1994 році. Д. Марш зазначає, що CLIL відноситься до ситуацій, коли предмети або частини предметів викладаються іноземною мовою з подвійними цілями, а саме: вивчення змісту та одночасно вивчення іноземної мови [4].

З точки зору методики викладання іноземної мови, на занятті, організованому за технологією CLIL, удосконалюються усі базові мовленнєві навички: аудіювання і читання (як джерело інформації), говоріння і письмо (як форми репродуктивного опрацювання змісту отриманої інформації). Щодо лексико-граматичних навичок, більшої уваги потребує засвоєння тематичної предметної лексики, що забезпечується виконанням серії лексичних вправ, під час виконання яких паралельно відпрацьовується і граматики. Таким чином, заняття, організоване за технологією CLIL, розглядає зміст та мову рівною мірою.

Плануючи урок за технологією CLIL, необхідно враховувати наступні рекомендації:

1. Ознайомити студентів із тематичною лексикою. Тобто на занятті має бути словник, флеш-картки, текст або відео з теми, та будь-які завдання для перевірки розуміння лексики.

2. Обов'язковим елементом цікавого CLIL-уроку є «вільна творчість» студентів. Тобто для заняття потрібно завчасно підготувати завдання з тієї дисципліни, яку ви обрали (наприклад, географії, історії, психології тощо), де студенти могли б щось пошукати в інтернеті, провести експеримент і розповісти про нього.

3. Матеріал із навчальної дисципліни за рівнем складності має трішки поступатися рівню знань студентів із цього предмету рідною мовою.

4. Завдання мають відображати особливості іноземної мови: студенти повинні практикувати вміння вживати ті чи інші лінгвістичні форми.

5. Тексти мають бути ретельно дібрані відповідно до теми і фактичного рівня знань студентів, супроводжуються ілюстраціями, щоб учні могли візуалізувати те, що читають. [1].

Очікуваними результатами навчання іноземної мови з елементами технології CLIL прогноуються не лише навички володіння іноземною мовою та набуття знань з інших дисциплін, а і формування більш широкого кола навичок, що сприяють розвитку особистості, професійному становленню, соціокультурній адаптації, а саме:

– навички переробки інформації (аналіз, синтез, інтерпретація, оцінка, аргументування);

– регулятивні вміння (ставити питання, формулювати гіпотези, визначати цілі, планувати, вибирати спосіб дій, контролювати, аналізувати та коригувати свою діяльність);

– головні якості мислення (діалектичність, гнучкість тощо).

– основи теоретичного мислення (визначення понять, систематизація, класифікація, доказ, узагальнення);

– навички критичного мислення (робота з фактами: зіставлення, вміння відрізнити недостовірну інформацію, знаходити логічну невідповідність, визначати двозначність тощо);

– задатки творчого мислення (визначення проблем у стандартних ситуаціях, знаходження альтернативного рішення, поєднання традиційних та нових способів діяльності);

Отже, при правильному застосуванні технології контентно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) викладач, спираючись на метапредметну навчальну діяльність, значно підвищує мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, розвиває та удосконалює лінгвістичні та комунікативні компетенції, навчає їх свідомо і вільно використовувати іноземну мову в повсякденному спілкуванні, формує навички критичного мислення. До того процес навчання за технологією CLIL розуміється не тільки як засвоєння системи знань, умінь і навичок, що складають інструментальну основу компетенцій студента, а й як процес розвитку особистості, набуття духовно-морального і соціального досвіду. У цих умовах особливої важливості набуває перспектива підготовки майбутнього педагога, який володіє сучасними технологіями навчання, є творчим, конкурентоспроможним професіоналом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика CLIL: вивчаємо англійську невимушено [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/metodika-clil-vivchaemo-angliysku-nevimusheno>
2. Предметно-мовне інтегроване навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Предметно-мовне_інтегроване_навчання
3. Сібагатов С. С. Метапредметний підхід як спосіб реалізації принципу профільного навчання [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sibagatov.blogspot.com>
4. Marsh D., Maliers A., Hartiala A.-K. Profiling European CLIL Classrooms. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Finland. – 2001. – 250 p. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ecml.at/Portals/1/resources/Publications/clilprofiling.pdf>

**Секція 2. Функціонування іноземних мов та літератур у
сучасному комунікативному просторі**

Микита Акулов

Мелітопольський педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
bashiesbackup@gmail.com

Лілія Калужська

Мелітопольський педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
liliyakaluzhskaya@gmail.com
ORCID 0000-0002-5833-7779

**СПОСОБИ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ КВАЗІРЕАЛІЙ
В АНГЛІЙСЬКІЙ НАУКОВІЙ ФАНТАСТИЦІ**

***Summary.** The paper deals with the problem of science fiction books translation. New science fiction world is created and depicted with the help of author's neologisms – quasi-realias. The English-Ukrainian translation techniques of the science fiction quasi-realias have been examined. The main translation strategy of the science fiction quasi-realias (author's neologisms) has been determined.*

***Key word:** translation techniques, science fiction, R. Bradbury, I. Asimov, quasi-realias*

Наукова фантастика впливає на розвиток особистості. Вона може надихнути на вибір професії, викликати бажання стати вченим та інженером, розробляти приголомшливі технології, які ми бачимо в науково-фантастичних книгах і фільмах. Уявляючи майбутнє з передовими технологіями, люди вчаться думати про те, як вони впливатимуть на їх життя. Для дослідження були обрані твори відомих американських письменників 20 століття Рея Бредбері та Айзека Азімова та їхні переклади українською мовою. Роман-антиутопія Рея Бредбері «Fahrenheit 451» зображує майбутнє, в якому книги забороняються та спалюються. Український переклад роману здійснений Євгеном Крижевичем. А. Азімов

написав значну кількість творів, серед яких нашу увагу притягнули оповідання з циклу «I, Robot». Переклад оповідань українською мовою зроблений Дмитром Грицюком.

Ми звернулися саме до соціально-психологічної наукової фантастики, оскільки вона не лише створює надзвичайні світи, а й порушує важливі для людини питання свободи, розвитку суспільства, впливу науково-технічного прогресу на суспільство і окрему людину.

Для наукової фантастики важливо, що наука виступає як фундамент для створення світів. Створені письменниками світи мають багато технологій, пристроїв, організацій, які не існують в реальному житті і є продуктом авторської фантазії. Для їх позначення лінгвістика використовує термін «квазіреалія». Наше дослідження спрямоване на визначення способів українського перекладу квазіреалій в зазначених творах Рея Бредбері та Айзека Азімова.

Вигадані письменниками квазіреалії за термінологією лінгвістики найчастіше є неологізмами. Встановлення семантики авторських неологізмів вимагає звернення до контексту. Переклад квазіреалей – це складний процес, який потребує глибокого розуміння предмета. Він передбачає перетворення абстрактних понять у конкретні терміни, які легко зрозуміти цільовій аудиторії. Щоб гарантувати точність перекладу, потрібне глибоке розуміння культурних нюансів, які можуть вплинути на переклад. Наше дослідження показало, що найчастішим (68%) способом перекладу є калькування. Відповідно, основною стратегією перекладу є очуження. Ми вважаємо, що очуження використовується для перекладу квазіреалей, оскільки такі одиниці виконують важливу функцію у творах відомих авторів. Такий переклад відповідає рекомендаціям щодо перекладу авторитетних текстів, які запропоновані відомим перекладачем Пітером Ньюмарком [1]. Так, слово *robopsychologist* було вигадано А.Азімовим на позначення професії. Фахівець займається спостереженням за поведінкою кіборгів та окремо розглядає незвичайні вчинки роботів. Слово *robopsychologist* утворилося за

допомогою додавання частини кореня *robo-* до вже існувавшого слова *psychologist*, яке позначає фахівця, що займається вивченням психічної діяльності людини. У перекладі використано такий самий шлях створення українського слова *робопсихолог*.

In 2008, she obtained her Ph.D. and joined United States Robots as a “Robopsychologist,” becoming the first great practitioner of a new science.

У 2008 році, вона отримала ступінь доктора філософії і приєдналася до Роботів З’єднаних Штатів як «Робопсихолог», ставши першим великим практиком нової науки.

За допомогою калькування перекладаються створені письменниками словосполучення, які позначають вигадані явища, феномени, істот. А.Азимов розробив закони робототехніки в циклі оповідань «I, Robot». За допомогою калькування перекладено синтаксичний неологізм *First Law of Robotics*. *We had a long discussion at the time we bought Robbie about the **First Law of Robotics**. Ми довго дискутували з приводу **Першого закону робототехніки**, коли купили Роббі.*

Наступним способом, який частотно використовується для перекладу квазіреалій, є генералізація. Так, вигадані А.Азимовим термостійкі костюми *inso-suits* перекладені як *космічні костюми*.

Наукова фантастика продовжує утримувати лідерські позиції серед найпопулярніших жанрів сучасної літератури. Ми вважаємо перспективним дослідження особливостей перекладу квазіреалій на матеріалі інших творів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Newmark, Peter. (1997). "The Customer as King". *Current Issues in Language and Society* 4 (1): P.75–77

Віктор Артемчук

Мелітопольський педагогічний університет ім. Б. Хмельницького
(місце роботи Запорізький національний університет)

ORCID 0000-0002-6056-5834

Лілія Калужська

Мелітопольський педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

ORCID 0000-0002-5833-7779

liliyakaluzhskaya@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

***Summary.** The presented theses consider the relevance of the development of critical thinking and the prospects of its application in the study of foreign languages. The advantages of this approach and possible limitations in its application are shown. It is noted that critical thinking with proper lesson planning can increase the effectiveness of learning a foreign language. The theses also provide some recommendations for organizing classes with an emphasis on critical thinking.*

***Key words:** critical thinking, foreign language, methodology, teaching, foreign communicative competence*

На даний час в нашій країні продовжується модернізація освіти. Протягом останніх років у школах, коледжах та університетах відбувається поступове технічне переоснащення, з'являються інформаційно-технічні інструменти, наприклад, інтерактивні дошки, проектори, комп'ютери і т.д. Також оновлюється і розвивається програмне забезпечення, з'являються різноманітні інформаційні платформи як для внутрішнього, так і для загального користування, навчальні курси платні та безоплатні, можливість користування електронними бібліотеками, тощо, тобто технічно-програмний інструментарій. У той же час, на нашу думку, одним із головних напрямків удосконалення освіти в Україні є також розвиток критичного мислення у школярів та студентів. Дана задача є складною і потребує наукових підходів для її вирішення, оскільки виникає необхідність не просто ретранслювати певну інформацію, а важливо навчити учнів креативному мисленню, всебічно розглядати питання, навчити об'єктивно і неупереджено аналізувати інформацію, бути готовим аргументовано відстоювати свою позицію. На базі

різноманітних літературних джерел щодо такого типу мислення [1 – 5], не дивлячись на варіативність і дискусійність цього питання, можна дати узагальнене визначення критичному мисленню, як особливого, високорівневого типу мислення, що спирається на ціннісну базу людини і дозволяє приймати зважені рішення, давати об'єктивні оцінки, робити обґрунтовані висновки; відкритим до дискусій при стиканні з альтернативними точками зору.

Також варто додати, що критичне мислення дозволяє людині фільтрувати вхідну інформацію і сортувати цю інформацію за ступенем важливості. Особливо це важливо в теперішніх умовах, коли людство стикається як з менш шкідливим інформаційним сміттям, так і з спланованими інформаційними диверсіями, які професіонали називають інформаційно-психологічними операціями. До речі, різноманіття ціннісних систем та когнітивних умінь людей обумовлює складність розвитку критичного мислення. Не викликає сумніву, що критичне мислення є обов'язковою умовою для духовного зростання особистості. На разі з цим, на нашу думку, критичне мислення також у значній мірі може відігравати позитивну роль при вивченні іноземних мов. Дане твердження базується на припущенні, що людина при вивченні матеріалу стикається з намаганням відповісти на власні питання: «Чому саме так? Які є зв'язки з відомими мені мовами? Як само формувалися ті або інші мовні конструкції? І т.д.». Такі питання до самих себе змушують людину не тільки сприймати, наприклад, граматичні правила, а і намагатися зрозуміти їх коріння.

Питання розвитку критичного мислення під час вивчення іноземної мови широко розглядалися у різних наукових роботах, а проведені експериментальні дослідження підтверджують сказане вище [7]. Також вченими розглядається питання критичного мислення, враховуючи тенденції поширення комунікативного підходу при вивченні іноземних мов [7, 8]. Але враховуючи складнощі, пов'язані з сприйняттям інформації і відсутністю універсального методу навчання, у роботі [9] пропонується викладачеві

вирішувати, на що саме слід поставити упор для розвитку певних навичок на занятті [9].

У той же час, треба враховувати, що при вивченні іноземних мов застосування критичного мислення має свою специфіку. Взагалі використання критичного мислення при вивченні будь-якої дисципліни, і іноземної мови зокрема, відкриває широкі можливості, особливо у поєднанні з комунікативним характером навчання. На певному етапі навчання, коли студенти вже отримують певний досвід з такого мислення, можна ускладнювати задачі. Наприклад, викладач висловлює якесь твердження або гіпотезу. Студенти повинні знайти сильні та слабкі сторони даного висловлювання, дати йому оцінку. Після декількох таких «тренувань» викладач робить нове висловлювання з вкрапленням помилкових суджень. Задачею студентів є виявлення невірних суджень і доведення, чому саме. Такі заняття дозволяють студентам не тільки аналізувати інформацію, правильно її оцінювати і т.д., а й вчитися висловлювати свої думки іноземною мовою, не зважаючи на авторитетну думку викладача, оскільки студент на початку завдання не знає, чи є помилковими ствердження викладача.

Для креативного мислення дана риса є вкрай необхідною. Як відомо, чимало відкриттів було зроблено саме тому, що людина або не знала про «неможливість» такого відкриття, або вирішила перевірити встановлені кимось обмеження. Цікава думка представлена у статті [10] про те, що застосовуючи такий підхід при вивченні іноземної мови, фокус розмови зміщується на розгляд ідей, розкриття проблематики, тобто відбувається відхід від устаткованої в деяких школах практики – розмови без особливих цілей. З іншого боку, задача підтримувати бесіду іноземною мовою передбачає не тільки необхідність володіння у певній мірі мовними навичками, а і розвиток загального світогляду. Як правило, цікавими темами для обговорення на заняттях є розгляд соціокультурних особливостей країни, мову яких вивчають на заняттях, історичні події, відомі люди, традиції, тощо.

Іншою позитивною рисою обговорення таких тем є вникання в ціннісну систему іншої (або інших) країн, що стимулює до більшого розуміння представників цих культур. Додаткову позитивну роль у цьому відіграє вивчення народного фольклору, а саме народних казок, пісень, прислів'їв, приказок, ідіом і т.д.

На противагу можна сказати, що багато з них втрачають свою актуальність, проте можна припустити, що таке судження є помилковим, оскільки перелічена народна духовна спадщина показує вектор розвитку нації, систему координат її цінностей, краще дозволяє зрозуміти характерні традиційні риси взаємодії між людьми та з оточуючим світом. У той же час, необхідно акцентувати увагу на тому, що зазначений вище підхід при вивченні іноземної мови можна рекомендувати за умови більш-менш близького рівня володіння мовою групи студентів. Розмова нерідною мовою вже сама по собі викликає напруження у мозку і потребує більших енергозатрат, що приводить до підвищеної втомленості. А підтримання якоїсь більш складної теми, що потребує роздумів при обговоренні навіть рідною мовою, значно ускладнює процес говоріння.

Для підвищення ефективності таких занять можна рекомендувати студентам приготуватися до занять заздалегідь, розглянути тему рідною мовою, скласти словник незнайомих слів, спробувати дома підготувати питання-відповіді, вивчити слова і фрази, тощо. Звичайно, це буде займати більше часу, але і ефективність вивчення іноземної мови буде значно вищою. Також, на занятті вкрай важливо викладачу створити психологічно комфортні для студентів умови, довести до їхньої свідомості, що помилки є частиною навчання, яких не слід боятися. Як показує практика, партнерські взаємовідносини дозволяють створити атмосферу довіри, студенти намагаються краще готуватися до занять, проявляється творчість і винахідливість. Таким чином, можна стверджувати, що в сучасних умовах при вивченні різних дисциплін, і іноземних мов зокрема, має сенс розвивати критичне мислення і активно застосовувати його в процесі навчання. З

іншого боку необхідно враховувати рівень знань студентів, їх вмотивованість і бажання опанувати дисципліну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ennis R. Critical Thinking: A streamlined conception // Teaching Philosophy. 1991. Vol. 14, No. 1. P. 5–24.
2. Paul R. W. Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World // Rohnert Park, CA: Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State University, 1990. 575 p.
3. Пометун О. І., Сущенко І. М. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів. Дніпропетровськ: Ліра, 2016. 144 с.
4. Rafi M. S. Promoting critical pedagogy in language education // International research journal of arts and humanities (IRJAH). 2009. Vol. 37. P. 63–73.
5. Lipman M. Critical Thinking – What Can It Be? // Educational Leadership. 1988. Vol. 46, No. 1. P. 38–43.
6. Crawford A., Saul W., Mathews S. R., Makinster J. Teaching and learning strategies for the thinking classroom. New York; NY: The International Debate Education Association, 2005. 256 p.
7. Alnofaie H. A. The Implementation of Critical Thinking as EFL Pedagogy: Challenges and Opportunities // PhD theses. England, Newcastle university, 2013. 346 p.
8. Wallace C. Critical Reading in Language Education. New York; N.Y.: Palgrave Macmillan, 2003. 226 p.
9. Devine T. G. Critical Thinking in the English Class // Peabody Journal of Education. 1962. Vol. 39, No. 6. P. 359–365.
10. Ільчук І.Ю. Методика розвитку критичного мислення учнів під час навчання іноземної мови в основній школі // Scientific Vector of the Balkans. 2018. № 1. С. 44 – 47.

Марина Бурлак

Воєнна академія імені Євгенія Березняка

burlakmari@gmail.com

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ АНГЛОМОВНИХ НОВИН

Summary: *The theses reveal the issue of developing foreign language competence through receptive types of speech activity. News in the mass media was chosen as the stimulus material. The relevance of the selected problem is determined by the urgent need to find effective methods of forming foreign language competence of specialists in the field of national security. Mass media make it possible to delve into a foreign language environment by immersing in a foreign language media discourse.*

Key words: *communicative competence, speech activity, receptive skills, media text, national security.*

Кінець ХХ століття характеризується суттєвими змінами у викладанні

іноземних мов: так, в методиці викладання стали враховуватися результати психологічних досліджень. Зокрема, когнітивна теорія, стилістика, стратегії навчання і засвоєння, опис національних культур. Зміни торкнулись і вивчення іноземних мов: наразі мова йде про необхідність отримання слухачами автентичної культурологічної інформації про мову, яку вони вивчають. Цілі і задачі у слухачів, які вивчають іноземні мови - підвищити рівень комунікативної компетентності, покращити знання іноземної мови. Під час навчання слухачі також серйозно зацікавлюються історією країни, мову якої вони вивчають, її культурою, суспільно-політичним ладом, міжнародними відносинами.

До прикладу, у слухачів у сфері національної безпеки спостерігається підвищена мотивація до навчання, адже мова для них стає інструментом захисту держави, збереження недоторканості її кордонів. При цьому закономірно, що джерелом інформації є матеріал, який пропонують різноманітні види засобів масової інформації. Так, на сучасному етапі, коли інформаційні сайти в мережі Інтернет і телебачення стали рівнодієвими, активними засобами комунікації й інформації в сучасному суспільстві, перед викладачами та методистами повстало завдання їх активного залучення у навчальний процес, що і зумовило актуальність цієї теми. Цілеспрямоване залученням матеріалів ЗМІ в навчальний процес дозволяє забезпечити успішніше формування комунікативної компетентності в соціокультурній і загально-політичній сферах. Зазначимо, що послідовність роботи: мовні засоби – текст – телетекст, дає позитивні результати, зокрема – формування рецептивних навичок і вмінь, які забезпечують цілеспрямовані дії із вивільнення смислової інформації в процесі аудіювання. Система такої роботи включає три ступеня формування навичок і вмінь:

1. Ступінь орієнтації у новому лексико-граматичному матеріалі тексту.

На цьому етапі використовуються операції з орієнтування і усвідомлення елементів важких лексичних явищ (значення слова, словосполучення) і граматичних явищ (іменників, прикметників, системи

предикатів, репрезентації засобів керування й управління у складі простого й складного речення). Слухачі виконують самостійно повторювальні операції з упізнавання й запам'ятовуванню лексичного і граматичного матеріалу з метою їх засвоєння.

2. Ступінь цілеспрямованого тренування з метою автоматизації рецептивних операцій із впізнавання і розуміння лексичного та граматичного матеріалу на базі друкованого новинного тексту.

На другому етапі дискурсивні лексико-граматичні операції здійснюються на когезійному (зв'язному) новинному тексті певних інформаційних жанрів або фрагментах тексту, найскладніших для розуміння. Це етап підготовки слухачів до оволодіння умінням розуміти новинний текст, його структуру, а також окремі фрагменти тексту, найскладніші з точки розуміння змісту і мовної форми.

3. Ступінь автоматизації навичок і вмінь переходу від читання новинного тексту до аудіювання телетексту.

На третьому етапі формуються уміння повно розуміти інформацію друкованого тексту, тобто його загальний зміст і деталі, мовне оформлення і логіко-сміслову структуру, що дозволяє перейти на початку до аудіюванню найпростіших новинних телеінформацій у жанрі хронік, а потім до аудіюванню автентичної новинної телеінформації за вивченими темами у природних умовах її розгортання. Відео новинних програм розглядається як одне з засобів навчання, а автентичні тексти теленовин – як вид навчального матеріалу .

Вибір іншомовних медіатекстів як мовного матеріалу зумовлений можливостями, які вони надають, а саме: ознайомлення з життям країни мова, якої вивчається, підвищення рівня фонових знань, поповнення лексичного запасу тощо. Високий ступінь інформативності медіатекстів, їх актуальність, культурологічна автентичність, сучасність – всі ці характеристики медіатексту дозволяють використовувати його як лінгводидактичний засіб формування комунікативної компетентності. В

умовах реалізації стандартів нового покоління проблема підготовки компетентного випускника стає особливо актуальною.

Тут мають переважати вправи, які розвивають не лише пам'ять, але і логіку, вміння мислити аналітично й образно, оцінювати інформацію, тобто такі, що тренують вироблені пізнавальні психічні функції суб'єкта вивчення, на заняттях використовують ігрові ситуації, роботу з партнером, завдання на пошук помилок, порівняння і зіставлення. Тобто завдання орієнтовані на розвиток не лише мовних реалій, але також креативності та загального світосприйняття. Сформована рецептивна мовленнєва компетенція слухачів, з врахуванням основоположних ідей компетентісного, соціокультурного, комунікативно-когнітивного підходів зумовлює адекватне сприйняття і розуміння іномовного мовлення за посередництва читання і аудіювання та є основою для формування іномовної комунікативної компетенції слухачів.

Іншомовні медіатексти є джерелом актуальної інформації лінгвістичного, культурологічного, країнознавчого характеру, при цьому їх лінгводидактичний потенціал дозволяє формувати навички й уміння в рецептивних видах мовленнєвої діяльності. В практиці викладання іноземної мови беруться до уваги такі особливості тексти масової комунікації: типологія медіатекстів, включаючи їх жанрове різномайття; усвідомлення специфічних характеристик аудіовізуальних видів ЗМІ, таких, як темп мовлення, медіа-джерело, формат медіатексту; наявність/відсутність наочності.

Отже розвиток комунікативної компетентності та процес формування рецептивної мовленнєвої компетентності слухачів у сфері національної безпеки буде ефективним якщо:

– формування рецептивних видів мовленнєвої діяльності – читання і аудіювання – розглядатиметься з точки зору комунікативно-когнітивного підходу, актуалізації застосування метакогнітивних й когнітивних стратегій, а також врахуванням спільного і відмінного у психологічних характеристиках рецептивної мовленнєвої компетентності;

– виділені і охарактеризовані лінгвістичні та екстралінгвістичні особливості медіатексту як складової частини медіадискурсу;

– розроблена і створена структурна модель рецептивної мовленнєвої компетенції й апробована методика її формування з врахування стратегій і тактик, направлених на максимально ефективне сприйняття і аналіз мовного матеріалу у вигляді іншомовного медіатексту.

Олена Гринчук

Воєнна академія імені Євгенія Березняка

grinchuk.olena@gmail.com

0009-0003-5140-6289

**ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНИХ ПІСЕНЬ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ ІЗ КУРСАНТАМИ (СЛУХАЧАМИ) ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО
НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ**

Summary: implementing English songs topic of which is related to English classes is considered to be a great substitution to the conventional grammar-lexical exercises. Moreover, it amplifies all intelligences which the students possess. In addition, listening to the songs is a therapeutical procedure which reduces stress aggravating in terms of Russian-Ukrainian war. The given activity facilitates better English language perception, comprehension and usage.

Key words: English songs, distinguish words, accent, memory development, intelligence, SSIMHP, edutainment.

В умовах воєнного стану курсантам (слухачам) вищого військового навчального закладу надзвичайно складно адаптуватись до звичного режиму навчання. Світ має реформуватися, зокрема і освіта, а викладачі – активно сприяти цьому.

Відомо, що текст, покладений на музику, наділений терапевтичними та розвивальними функціями. Пісні сприяють кращому розпізнанню слів, сприйняттю тексту, оскільки людський мозок краще сприймає ритміку та тональність. Варто зазначити, що музика має позитивний вплив на формування акценту слухачів та їх розпізнаванню, розвитку пам'яті, розрізнення граматичних структур та лексичних одиниць, а також настроїв та

мотивацію. Комунікація через музичний медіум приносить користь як викладачу, так і курсантам (слухачам). Використання пісень на занятті іноземної мови (ІМ) є добре відомим феноменом «edutainment», комбінація розваг та освіти. Музичні заняття є найбільш потужним інструментом, ніж будь-які інші засоби, адже ритм та гармонія віднайдуть місце у душі. Пісні активізують різні способи мислення та сприйняття інформації, а заняття мають наступні цілі: активізувати різні способи мислення та сприйняття інформації, посилити різні способи мислення та сприйняття інформації, навчати для розвитку різних способів мислення та сприйняття інформації, перенести різних способів мислення та сприйняття інформації в життя.

Вивчаючи пісні, можна пересвідчитись у теорії Тіма Мерфі, яка має назву Song-stuck-in-my-head-phenomenon (SSIMHP) [1, с. 5456]. **Актуальність** даного матеріалу полягає в тому, що застосування англomовних пісень під час воєнного стану на заняттях ІМ знижує тривожність, підвищує мотивацію та настрій, активізує усі ділянки мозку, що сприяє вдалому засвоєнню лексики та гра.

Мета даного матеріалу полягає в тому, аби репрезентувати позитивні та негативні сторони даного підходу та описати етапи роботи із англomовними піснями.

Серед позитивних якостей можна виділити наступні. Зважаючи на той факт, що мозок по-іншому сприймає інформацію, навчання під час відпочинку, а саме «edutainment» є ефективним методом вивчення мови. Пісня допомагає розслабитись та зануритись в іншу невимушену атмосферу та культурний простір. Прослуховування англomовних пісень та виконання вправ допомагає навчитись розпізнавати слова, граматичні одиниці на фоні музичних інструментів (таким чином, курсанти (слухачі) звикають сприймати мову при наявності перешкод), активізує звикання до різних акцентів та темпу мовлення (варто лише порівняти пісні Eminem та The Beatles.). До прикладу, пісня Michael Jackson *The Earth Song* має надзвичайно складний для сприйняття приспів через високу тональність музичних

інструментів, тому курсанти матимуть труднощі зі розбиранням приспіву. Під час прослуховування пісні діє принцип SSIMHP, тобто рядки легко запам'ятовуються, а згодом – стають мовленнєвими зразками під час розмов. Наприклад, рядок із пісні U2 «I Still Haven't Found What I Was Looking For» може стати шаблоном для висловлення того, що курсант все ще не зробив та слугувати вдалим прикладом як використовувати прийменник наприкінці фрази. Таким чином, можна опрацювати більше прикладів і згенерувати наступні фрази: what are you laughing at, what are you thinking about, what are you looking at. У заголовку та самому куплеті пісні *Every Breath You Take* by The Police наявне підрядне речення без сполучника. Доречно її використовувати саме під час вивчення цієї граматичної теми. Як результат, ця фраза закарбується у їхній пам'яті надовго, адже ця пісня часто транслюється по радіо, а курсанти матимуть змогу створювати подібні фрази: «every word you say, every coffee you drink, every song you listen to». Також варто взяти до уваги розвиток фонетичних навичок: під час прослуховування слухачі точно імітують прослухане на підсвідомому рівні.

Недоліками застосування даного виду діяльності можуть бути розбіжності у музичних смаках, що може спричинити дискомфорт, а також наявність граматичних, лексичних та фонетичних помилок у текстах. До прикладу, у пісні U2 «*I Still Haven't Found What I Was Looking For*» співається: I have climbed highest mountains, I have spoke with the tongue of angels, де відсутній артикль «the» при утворенні найвищого ступеня порівняння та надано неправильну форму Past Participle дієслова «speak». Добре відома граматично неправильна фраза «everybody dance now» та «we don't need no education» спантеличують слухачів. Не лише граматичні, а й фонетичні помилки наявні у піснях: «Welcome to the hotel Caliphornia», де правильно буде вимовляти [həʊ'tel], а не [ˈhɒtəl].

Виходячи із недоліків використання пісень, можна розробити критерії вибору пісні. По-перше, зміст пісень має бути дотичним до теми заняття: перегукуватися із граматичною або лексичною темою, що допоможе

визначити мету використання пісні: опрацювати граматичну тему, ознайомитись із культурним прошарком країни, опрацювати та засвоїти нову лексику. По-друге, текст пісні не має містити граматичних та лексичних помилок. По-третє, зміст пісні має бути прийнятним та політкоретним, пов'язаним із культурою країни, яка становить фаховий інтерес. Серед етапів роботи із піснею можна виділити наступні: Pre-Listening Stage, While-Listening Stage та Post-Listening Stage. Під час першого етапу, Pre-Listening Stage, завданням викладача є: пояснити причину прослуховування цього матеріалу, мотивувати курсантів (слухачів) працювати із текстом, ознайомити із виконавцем (-ями) та історією написання пісні, занурити курсантів (слухачів) у період та культуру цього музичного твору, ознайомити із ймовірно невідомою лексикою за допомогою вправ різного типу [1; 5455].

While-Listening Stage пропонує різноманітні види діяльності для опрацювання тексту: поставити слова/рядки в правильний порядок, визначити та виправити навмисно зроблені помилки, вставити слова у пропуски, замінити картинки на слова, визначити наголос, ритм. Під час Post-Listening Stage навчальна група може обговорити ситуацію, оспівану у тексті, сформулювати тему та основну ідею пісні, її меседж, навести приклади, де можна почути таку пісню чи вже чули цю пісню (на радіо, телебаченні, в рекламі, чи саундтреку до фільму), у фільмах якого типу можна використати дану пісню, для яких життєвих подій вона підходить, чи слухали б її курсанти дорогою до місця навчання чи роботи [1, с. 54].

Дидактична цінність даного матеріалу полягає у тому, що викладач може застосовувати англійську пісню як засіб вивчення граматичних та лексичних зразків на музичному тлі та тлі культурних цінностей народів країн, які становлять професійний інтерес.

Отже, застосування англійських пісень дотичних до теми заняття ІМ є продуктивною альтернативною діяльністю до стандартних лексично-граматичних вправ, а також – профілактикою до стресу та терапевтичним процесом під час умов воєнного стану. Даний вид діяльності залучає та

активізує всі способи мислення, допомагає курсантам навчитись розрізняти звуки на фоні перешкод.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ha Thi Kim Linh, Nguyen Thi Tinh, Nguyen Thi Thanh Huyen, Kieu Thi Thu Chung, Huynh Tan Hoi, 2020. The Great Effects of Applying Music on Learning Second Language. Universal Journal of Educational Research, Vol. 8, No. 11, pp. 5453 - 5456.

Марія Винарчик,

науковий керівник

marie-vynarchyk@online.ua

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8270-6178>

Ольга Шира,

студентка 4 курсу

Дрогобицький державний

педагогічний університет

імені Івана Франка

СЕМАНТИКА СЛІВ В ОПИСІ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ У СТИЛІСТИЦІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

***Summary:** The problem of the semantics of words in the stylistics of the French language is an important research direction that studies the influence of the meaning of words on the creation of stylistically expressive expressions in French speech. The study of the semantics of words to describe natural phenomena in the stylistics of the French language is of great importance for understanding the language as a complex systemic phenomenon and for improving linguistic communication. The semantics of words is an important factor in the formation of the emotional and expressive component of speech. The French language, which has a high status as a language of international communication, is rich in a variety of stylistic devices, including the semantics of words, which help convey shades of meaning and enhance the emotional richness of expressions.*

***Keywords:** semantics of words, stylistics of the French language, formation of the emotional and expressive component, emotional richness of expressions.*

Семантика слів має важливе значення в художній літературі. Слова використовуються авторами з різними семантичними значеннями, щоб передати враження від природи, передати її різноманітність та красу, створити певні образи та викликати емоції у читачів. За допомогою таких

слів, як “la foudre”, “le tonnerre”, автор описує грозу. Слова “mélodique”, “doux” можуть бути використані для опису весняного дощу, багряного заходу сонця або подиху вечірнього повітря зі своєрідним лексичним контекстом. Використання автором слів із різним семантичним значенням допомагає створити своєрідний контекст та особливу атмосферу в творі.

Семантика слів у французькій художній літературі для опису природи є доволі поширеною. Вирази “les nuages sombres”, “le brouillard rampant”, “la rivière rapide” слугують для створення літературного образу похмурої дощової погоди з темними барвами. Автор може також використовувати слова з протилежними семантичними відтінками, такі як “les rayons de soleil”, “le vent frais”, “les prairies paradisiaques” для створення образу яскравої та привабливої природи в літньому пейзажі. Семантика слів доволі часто використовується для підкреслення символічного значення природних явищ у художній літературі. Наприклад, слово “le feu” може вживатися не тільки в значенні “вогонь”, але й символізувати жагучість, вогняний запал або руйнівну силу. Зазвичай, у творі використовуються різні семантичні відтінки цього слова, щоб передати певний символічний зміст природного явища.

Важливо зазначити, що семантика слів у художній літературі може залежати від стилістичних особливостей французької мови, яка відома своєю багатозначністю. Автори використовують ці особливості, щоб створити багатогранні образи природи.

Вирази “la nature c’est notre maison”, “nous vivons en nature”, “la nature c’est la vie de nos enfants”, “nous devons chérir notre nature”, “le berceau naturel” роблять авторський текст багатшим, додають твору більшу глибину та експресивність. Використання специфічних термінів, пов’язаних з природою, таких як “le désert”, “la forêt tropicale”, “le bois mort”, викликають уявлення про певний ландшафт, кліматичні умови, регіон. Це допомагає авторам більш точно передати зміст твору, викликати в уяві читачів відповідні асоціації та відчуття. Наприклад, опис “le brouillard sur la chaîne de montagnes”, “le jeu des

couleurs dans la forêt d'automne”, “le doux murmure de la rivière” збагачують мову твору.

Одним із прикладів семантизації слугує використання різних слів, які відрізняються за стилістичним забарвленням. Слова “le brouillard” і “la brume” можуть мати схоже значення, але “la brume” в літературному творі отримує інколи більш загадковий, містичний відтінок, що може бути використано для створення відповідного настрою в описі природних явищ.

Французька стилістика, як і українська література, використовує метафори та порівняння, щоб передати особливості та красу природи. “Горять калини намистинки на білосніжному плечі, іскряться очі, як перлинки, мов ясні зорі уночі”, “тече річечка, наче змієчка” – ці метафори роблять образи природи більш виразними і емоційними. У французькій мові стилістичні терміни, пов’язані з природними явищами, такі як – “coucher du soleil” (захід сонця), “arc-en-ciel” (веселка), “brume matinale” (ранкова туманність) – додають творам особливої автентичності та деталізації.

Порівняння також є поширеним мовним засобом, який використовується для зображення природних явищ у французькій літературі. Письменники використовують його, щоб підкреслити красу та велич природи, полегшити сприйняття читачами різних аспектів природи, таких як кольори, звуки, аромати. “Jaune comme les feuilles d'automne”, “doux comme duvet”, “féroce comme une tempête”, “vif comme un volcan” – такі порівняння допомагають утворити яскраві візуальні образи природи в читацькій уяві.

Лексика, що означає кольори, є ще одним важливим мовним засобом у французькій стилістиці: слова блакитний, зелений, червоний, жовтий та багато інших, дозволяють передати неповторність світу, що оточує читача. У французькій літературі вирази “le ciel bleu”, “les feuilles vertes”, “les levers de soleil rouges”, “les prés de fleurs jaunes” з використанням кольорів допомагають створити яскравий візуальний образ природи. Опис звуків та акустичних ефектів також є важливим мовним засобом. Звук вітру, шум моря, спів птахів, шум дощу можуть бути використані письменниками для передачі

особливої атмосфери та настрою: “la triste voix du vent”, “le chant de la nature éveillée”, “le bruissement des feuilles sous les pieds”.

Висновки. Отже, використання різних семантичних відтінків, метафор та спеціальних термінів допомагає авторам передати різноманітність та багатогранність природних явищ, представити читачам більш емоційні, живі та цікаві художні твори.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко М.М. “Стилістика французької літератури: теорія та практика“. Київ: Видавничий дім “КМ Академія”, 2018. 412 с.
2. Зюзько О.О. “Основи стилістики французької мови”. Київ: Видавництво “Київський університет”, 2008. 432 с.
3. Мельничук О.С. “Французька стилістика”. Київ: Видавничий дім
4. Пономаренко В.С. “Лінгвістика тексту: підручник”. Київ: Видавництво “КМ Академія”, 2017. 576 с.
5. Ткаченко В.І. “Основи стилістики французької мови”. Київ: Видавництво “Шкільний світ”, 2008. 240 с.
6. Чернівецька Л.М. “Французька стилістика: підручник для студентів філологічних спеціальностей”. Київ: Видавництво “Київський університет”, 2009. 256 с.

Viktoriia Lemeshchenko-Lagoda

Dmytro Motornyi Tavrria State

Agrotechnological University

Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University

viktoriia.lemeshchenko-lagoda@tsatu.edu.ua

ORCID ID 0000-0002-1080-5510

LACUNAE OF CULTURAL SPACE IN THE SCOTS LANGUAGE

***Анотація.** На сьогоднішній день розвиток міжкультурної взаємодії різних етносів та культур стає дедалі інтенсивнішим. Лакуни є невід’ємною частиною процесу міжкультурної комунікації, що забезпечують ідентифікацію мовців як на особистісному, так і соціальному рівнях. Враховуючи виняткову природу лакун, розгляд природи феномена лакунарності є надзвичайно важливим у науковому та прикладному аспекті.*

***Ключові слова:** реалія, лакуна, лакунарність, міноритарна мова, лакуна культурного простору.*

The process of intercultural communication is an important vector of modern linguistic research, within which the concept of interlinguistic gaps develops and

functions. The term "lacuna" and the phenomenon of lacunarity has a multifaceted nature at its core, which gives rise to the problem of defining, researching and developing this concept at different linguistic levels, in particular and within comparative linguistics in general. A number of related terminology is used to denote this concept. Thus, the phenomenon of lacunarity is understood as vocabulary gaps in the compared languages, semantic gaps, the presence of realia words in one language and the absence of such words in another [2, c. 203].

At the same time, the realias must be understood as objects, sociocultural phenomena, phenomena of historical development, and features of everyday life that are characteristic of one ethnic group, society, and civilization and are completely "foreign" to another.

And therefore, absent in the languages in their comparison. The term "lacuna" was first used by Canadian researchers J. Vinet and J. Darbelne. Lacuna (from the Latin "hollow", "gap"), in their opinion, should be defined as a linguistic phenomenon that occurs when "the word of one language has no equivalent in another language." [2, c. 203]

Lacunae are ambivalent units: they are simultaneously perceived as somewhat exotic, incomprehensible, sometimes erroneous (enigmatic), and as something that causes a certain misunderstanding between representatives of different cultures (destructive). Of course, for such a perception of an exoethnic lacuna, the recipient must resort to appropriate cultural and linguistic analysis ("mentalese" - reflection) [2, c. 204].

Erika Grodzki and Sharaf Rehman believe that the method of identifying gaps can be useful for systematizing cultural differences and propose the following typology of gaps [1, c. 5]:

- subjective lacunae, or "national-psychological" lacunae, appear against the background of common points of view and attitudes of members of a cultural group who identify themselves as belonging to it. These lacunae can be further divided into national character perception lacunae, syllogistic lacunae related to the psychology of thinking of group members, cultural-emotional lacunae

characterizing the temperament of representatives of a certain culture and sense of humor lacunae, perception lacunae (e.g. of time and space), interreflective lacunae and gaps in preferences;

- gaps in communicative activity - these include gaps in communicative strategies, kinesis gaps and gaps in non-verbal behavior, gaps in etiquette and gaps in the cultural fund, as well as gaps in the language system and language use;

- lacunae of the cultural space - by this type of lacunae, the authors understand lacunae of cultural identity, ethnographic lacunae, lacunae of cultural symbolism, and lacunae of evaluative stereotypes [3].

Analyzing the nationally marked units of the Scots language, it is worth distinguishing a separate group of lacunae of the cultural space, which are used to denote food:

ARBROATH SMOKIE - a haddock which is cured by being salted and then smoked over a fire. [4]

This style of preserving fish originated in Arbroath on the east coast of Scotland.

BANNOCK - a round, flat, thickish cake of oatmeal, barley, pease or flour, baked on a girdle. [4]

Bannocks are flat breads made from unleavened barley, and having been presumably considered less appetising than other types of bread “Bannocks is better nor nae breid” The English-language equivalent to this proverb is —half a loaf is better than none., while the literal translation – that —bannocks are better than no bread – may have arisen as sensible and practical advice to eat what you can when times are lean, it's also a reminder that something is better than nothing, and to be grateful for what you have.

BARLEY JOHNNY – whisky [4]

You may have heard of ‘John Barleycorn’, a colloquial term for alcohol whose origins lie in the name of the ‘corn god’ of an old folk tune of the same name (Roud 164). The name ‘Johnny Barley’, meaning whisky specifically, was recorded in 1891 in a poem by James Ogg:

BIRSE CUP - the last cup of tea, with whisky or other spirit added, usually a third cup, an extra. The expression is said to have originated in the parish of Birse. The spirit was put in instead of cream. [4]

The earliest example in DSL comes from the Scotsman of January 1912: —What Birse Tea is everyone in Deeside knows ... but no one is apparently able to give me a satisfactory explanation. There is an earlier example from the Stonehaven Journal of November 1867: —... the drinking was such as will now scarcely be credited. It began with a ‘cinder’ in your last cup of tea; this was the birse cup. The heading of this article is —Old Fashioned Customs in Dumfriesshire.

BUTTERIE - a butter biscuit; a morning roll with fat as a predominant ingredient, as distinct from the plain Bap and sweetened with sugar; also called butterie rowie. [4]

CRANACHAN - a milk-based dish traditionally eaten at harvest-time or Halloween, originates from the Gaelic for “a kind of churn”. [4]

Nowadays we know it as —a dessert of whipped cream, toasted oatmeal, fruit etc.. DSL cites an example from Catherine Brown’s Scottish Cookery (1985), where cranachan is given as an alternative name of the dessert cream crowdie: —Unique Scottish flavours — whisky, heather honey and oatmeal combine with cream and soft fruits in this versatile creation... The ritual eating was originally a celebration of 'harvest home' when brambles and blaeberrys would most likely have been used.

EDINBURGH ROCK - a soft, stick-shaped sweetie made from sugar, cream of tartar, water and various flavourings. [4]

It was originally made in Edinburgh and is still sold in large quantities to tourists in tartan boxes with a picture of Edinburgh Castle.

FORFAR BRIDIE - a kind of pie made with a circle of pastry folded over with a filling of meat, onion etc, originally made in Forfar, Angus, but now known and made in most parts of Scotland. [4]

WILLIE WAUGHT - a hearty swig or copious draft (almost always of ale or

some other liquor)! [4]

Interestingly, DSL online tells us that the word likely stems from a wrong division of the words in Burns's Auld Lang Syne, —We'll tak a right guid willie waught, For auld lang syne,|| due partly to the rhythm of the present tune.

Conclusions. The interlingual lacunar phenomenon has a significant potential for further research within the framework of modern linguistic knowledge about the peculiarities of the functioning of interlingual communicative systems, and also requires separate consideration and study in terms of the functioning of minority languages.

REFERENCES

1. Зінченко Г.Ю. Інструментарій теорії лакуарності в дослідженні міжкультурної комунікації. Мовні і концептуальні картини світу. 2013. Вип. 46(2). С. 3-10.
2. Швачко С.О., Яненко Є.С. Категоризація лакуарності у контексті міжкультурної комунікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 41 том 2. С. 203-205.
3. Grodzki E., Rehman S. Investigating Cultural Differences in Advertising Creative Strategy
URL:http://citation.allacademic.com//meta/p_mla_apa_research_citation/1/1/2/9/6/pages112965/p112965-1/php
4. Dictionaries of the Scots language. URL: <https://dsl.ac.uk>

Супрун Олена

*Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного*

olena.suprun@tsatu.edu.ua

ORCID ID 0000-0003-4369-712X

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕСТУ CRAAP НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ МЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ

Summary: *The article considers the introduction of elements of media literacy in foreign language classes in higher education institutions. The author considers the CRAAP method as a tool for assessing the reliability of online sources by students of non-linguistic specialities while doing research and searching for information both in the classroom and while working independently. The practical experience of applying the studied methodology when teaching foreign languages to students of higher education institution is described.*

Key words: *media literacy, critical thinking, interactive learning, language teaching, 21st century skills, online sources, reliable source.*

Сучасна система вищої освіти динамічно та безперервно розвивається, зазнаючи докорінних змін під впливом різноманітних чинників, серед яких запровадження Європейських норм освіти, перехід на дистанційну або змішану форму навчання, діджиталізація освіти та інтеграція інформаційних і комп'ютерних технологій на всіх етапах навчання [1,2]. Дослідники методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти, в тому числі фахового спрямування, наголошують на ефективності застосування інтерактивних форм і методів навчання, таких як презентації, рольові ігри, творчі конкурси, дискусії, брейнстормінг («мозковий штурм»), робота над індивідуальними та груповими проєктами, залучення носіїв мови та використання ІКТ [3,4]. Вони розвивають комунікативні навички, логічне мислення та різні види інтелектуальної діяльності, такі як аналіз, синтез, порівняння та узагальнення, що, в свою чергу, є цінними навичками 21 століття – так званими «soft skills». Застосування Інтернету та широке поширення технологій у нашому житті створюють нові можливості для вивчення мови. Оскільки більша частина інтернет-контенту викладена англійською мовою, викладачі отримують доступ до величезної кількості автентичних матеріалів, що стосуються всіх сфер життя та професійних інтересів здобувачів [5-7]. Інтернет-матеріали, такі як відео, форуми та новинні сайти, є цікавими та динамічними засобами навчання, на відміну від традиційних підручників [8]. Використання Інтернету як інструменту для викладання іноземної мови надає здобувачам можливості для більш незалежного навчання та розвитку навичок, які вони зможуть застосовувати в реальному житті. Використання Інтернет-ресурсів та соціальних мереж розширює для здобувачів доступ до інформації, проте, при проведенні власних досліджень здобувачі стикаються із величезною кількістю вебсайтів, що не завжди несуть правдиву та корисну інформацію, і це може викликати труднощі із визначенням, чи є вони достатньо надійними та достовірними. Саме тому важко переоцінити важливість навчання медіаграмотності для здобувачів вищої освіти [9].

Медіаграмотність – це вміння розуміти повідомлення, отримані за допомогою засобів масової інформації, що вимагає від здобувачів застосування критичного мислення до медіа-повідомлень та коректного використання інформації з медіа для створення власних повідомлень. Саме тому дослідники наголошують на необхідності інтеграції елементів медіаосвіти у процес викладання іноземних мов [10,11].

Існує декілька переваг запровадження медіаграмотності на заняттях з іноземної мови, серед яких можна виділити наступні:

1) більш глибоке розуміння змісту повідомлення, на відміну від його дослівного відтворення (переказування), дозволяє оцінити, чи несе воно корисну або шкідливу інформацію;

2) розвиток аналітичних навичок надає здобувачам можливість розрізняти реальні та фейкові новини;

3) підвищене почуття незалежної думки дозволяє здобувачам сформулювати власну думку про повідомлення, отримане з медіа;

4) формування відповідальності при створенні власних медіа проєктів, презентацій, творів, дослідницьких робіт тощо має позитивний вплив на дотримання норм академічної доброчесності;

5) розширення світогляду та запобігання упередженого сприйняття інформації впливає на розуміння того, хто автор повідомлення і як його погляди впливають на читача;

6) підвищення мотивації до вивчення іноземних мов, адже залучення автентичного контенту на практиці демонструє здобувачам переваги володіння іноземною мовою за межами навчальної аудиторії, в реальному житті.

Корисним інструментом для навчання медійної грамотності в контексті викладання іноземної мови є так званий тест CRAAP, що дозволяє вирішити, чи є веб-сайт надійним, достовірним джерелом. Метод CRAAP був розроблений Моллі Біструм, а пізніше вдосконалений співробітниками бібліотеки Meriam при Університеті штату Каліфорнія у 2004 році [12].

CRAAP – акронім, від англ. Currency, Relevance, Authority, Accuracy, Purpose, що являють собою основні критерії оцінювання джерела інформації. Розглянемо кожну зі складових тесту більш детально. Отже, для того, щоб прийняти рішення щодо надійності джерела, треба оцінити його за наступними аспектами:

1. Currency – актуальність (час написання інформації) – аспектом оцінки є визначення того, коли інформацію було опубліковано, адже різниця між першоджерелом та останньою версією може бути критичною;

2. Relevance – релевантність (важливість інформації для ваших потреб) – подумайте, чи ефективно джерело буде підтримувати ваш аргумент та чи забезпечує джерело достатнє висвітлення теми;

3. Authority – авторитетність (джерело інформації) – визначення рівня знань та обізнаності автора інформації є важливим аспектом оцінки достовірності інформації;

4. Accuracy – точність (надійність, правдивість і коректність інформації) – встановлення точності, або відносної точності інформації є важливою частиною оцінки достовірності інформації, адже простіше встановити точність фактів, ніж думки, інтерпретації або ідеї;

5. Purpose – мета (причина існування інформації) – визначення цільової аудиторії інформації є ще одним аспектом оцінки, адже вона визначає стиль викладу, рівень технічної деталізації, глибину висвітлення, об'єктивність автора, або причини та ступінь його упередженості.

Викладачі кафедри іноземних мов Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного надають вагомому значення розвитку медіаграмотності у здобувачів вищої освіти, тому елементи медійної освіти запроваджуються в процесі викладання дисциплін кафедри на молодших курсах, адже користування інтернет-джерелами є невід'ємною складовою сучасного навчання. Користування тестом CRAAP для оцінки джерел є однією з вправ, що пропонується здобувачам на етапі пошуку інформації за темою дослідження. Практичне застосування методу

полягає у тому, що для оцінки джерела інформації здобувач має відповісти на ряд питань. За результатами відповідей кожен критерій пропонується оцінити за загальною шкалою 0-25 балів. Чим вищий загальний результат, тим достовірнішим вважається джерело інформації. Цей процес допоможе здобувачам визначити, чи є джерело достовірним (Reliable), відносно достовірним (Relatively reliable) чи недостовірним (Unreliable) та допоможе їм визначити, чи підходить він для поточного завдання або дослідження (табл. 1), адже тільки достовірні джерела вважаються придатними.

Таблиця 1. Робочий аркуш для оцінювання надійності джерела методом CRAAP (тест CRAAP) на заняттях з іноземної мови.

Aspect	Questions to answer	Score
Currency: <i>The timeliness of the information</i>	<ul style="list-style-type: none"> • When was the information published or posted? • Has the information been revised or updated? • Does your topic require current information, or will older sources work as well? • Are the links functional? 	<hr style="width: 20px; margin: 0 auto;"/> (0-4)
Relevance: <i>The importance of the information for your needs.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Does the information relate to your topic or answer your question? • Who is the intended audience? • Is the information at an appropriate level (i.e. not too elementary or advanced for your needs)? • Have you looked at a variety of sources before determining this is one you will use? • Would you be comfortable citing this source in your research paper? 	<hr style="width: 20px; margin: 0 auto;"/> (0-5)
Authority: <i>The source of the information.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Who is the author/publisher/source/sponsor? • What are the author's credentials or organizational affiliations? • Is the author qualified to write on the topic? • Is there contact information, such as a publisher or email address? • Does the URL reveal anything about the author or source? examples: .com .edu .gov .org .net 	<hr style="width: 20px; margin: 0 auto;"/> (0-5)
Accuracy: <i>The reliability, truthfulness and correctness of the content.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Where does the information come from? • Is the information supported by evidence? • Has the information been reviewed or refereed? • Can you verify any of the information in another source or from personal knowledge? • Does the language or tone seem unbiased and free of emotion? • Are there spelling, grammar or typographical errors? 	<hr style="width: 20px; margin: 0 auto;"/> (0-6)
Purpose: <i>The reason the information exists.</i>	<ul style="list-style-type: none"> • What is the purpose of the information? Is it to inform, teach, sell, entertain or persuade? • Do the authors/sponsors make their intentions or purpose clear? • Is the information fact, opinion or propaganda? • Does the point of view appear objective and impartial? • Are there political, ideological, cultural, religious, institutional or personal biases? 	<hr style="width: 20px; margin: 0 auto;"/> (0-5)
Total score		<hr style="width: 20px; margin: 0 auto;"/> (0-25)
The source is (tick the box):		☐ Reliable (20-25) ☐ Relatively reliable (10-19) ☐ Unreliable (0-9)

Таким чином, CRAAP тест є ефективним інструментом для навчання здобувачів медіаграмотності на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гладких Г.В. Сучасні засоби дистанційного навчання. *Проблеми викладання іноземних мов у закладах вищої освіти : збірн. наук. матер. I Всеукраїнській наук.-практ. Інтернет-конференції*, м. Мелітополь, 20 травня 2021 р. Мелітополь, 2021. С. 194-196.
2. Зайцева Н.В., Супрун О.М. Використання сервісів вебконференцій у викладанні іноземних мов в умовах воєнного стану. *Мат. всеукр. наукового семінару «Наукова молодь – потенціал відновлення України»*, 25 травня 2022 р., Івано-Франківськ, 2022. С. 29-34.
3. Супрун О.М. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні іноземної мови студентам немовних спеціальностей. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2019.
4. Symonenko S, Zaitseva N., Osadchyi V., Vynogradova M. Interactive methods of training for enhancing communication of IT-professionals. *International Conference on History, Theory and Methodology of Learning (ICHTML 2020). May 13-15, 2020*. Kryvyi Rih, 2020. Volume 75.
5. Симоненко С.В. Використання інтернет-ресурсів для навчання майбутніх ІТ-фахівців англійської мови за професійним спрямуванням. *Збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інформаційні технології в освіті та науці»*. Мелітополь, 2019. С. 271-274.
6. Zaitseva N.V. Implementing real world content in English course. *Сучасні наукові дослідження на шляху до євроінтеграції: мат. міжнародного науково-практичного форуму (21-22 червня 2019р.)* ТДАТУ імені Дмитра Моторного; за загальною редакцією д.т.н. професора Надикто В.Т. Мелітополь, 2019. Ч. 2. С. 294-295.
7. Suprun O. The principle of authenticity in teaching English as a foreign language. *Сучасні наукові дослідження на шляху до євроінтеграції: мат. міжнародного науково-практичного форуму (21-22 червня 2019р.)* ТДАТУ імені Дмитра Моторного; за загальною редакцією д.т.н. професора Надикто В.Т. Мелітополь, 2019. Ч. 2. С. 291-293.
8. Zaitseva N., Symonenko S., Vynogradova M., Osadchyi V. Video integration as an instructional strategy in teaching English to nonlinguistic students. *Proceedings of the Workshop on Digital Transformation of Education (DigiTransEd 2022), Kyiv, December 21, 2022*. Kyiv, 2022. pp. 84-98.
9. Кравець О.О. Вплив засобів масової інформації на виховання сучасної молодію. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Релігія, релігійність, філософія та гуманітаристика у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (м. Рубіжне, 26-27 грудня 2013 р.)*. Рубіжне, 2013. С.134-138.
10. Pchenko O., Yashchenko E. The elements of media literacy in the English classes. *Pedagogy of the formation of a creative person in higher and secondary schools*. 2021. Т. 1, № 76. С. 124–128.
11. Використання медіаосвітніх вправ у проектній діяльності на уроках англійської мови в ЗПТО та ЗЗСО. *Портал з медіаосвіти і медіаграмотності для викладачів, вчителів, батьків, підлітків та дітей*. URL: <https://medialiteracy.org.ua/vykorystannya-mediaosvitnih-vprav-u-proektnij-diyalnosti-na-urokah-anglijskoyi-movy-v-zpto-ta-zzso/> (дата звернення: 20.03.2023).
12. CRAAP-test. *Meriam Library*. CSU, Chico. URL: <https://library.csuchico.edu/help/source-or-information-good> (дата звернення: 20.03.2023).

Терьошина Олександра

Мелітопольський державний

педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

e-mail: super-sweetlife@ukr.net

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ

Summary: *This article deals with using problem-solving education during English classes. The research aims to theoretically substantiate that problem tasks effectively form students' critical thinking during English language learning.*

The research work examines critical thinking as a psychological-pedagogical category and implementing critical thinking methods in English language classes using problem situations in the current stage; describes the process of speaking competence formation based on the problem situations application during English language classes through the introduction of critical thinking methods and the peculiarities of the problem situations implementation in English classes.

The formation of critical thinking among students during the training in the English language for the help of problematic situations, the transmission of new knowledge and the formation of a deep language competence are also priority issues for the authors.

The authors also determined that to address a problematic situation in English language studies effectively, it is necessary: to present a problem situation to the class; clarify and reverse the students' understanding of essential vocabulary; identify the main problem in the situation; know the solution of the problem and the stretch of the set hour; discuss one of the suggested solutions and one of the consequences.

Keywords. *Problem-solving learning, English language, achievers, critical thinking, language competence*

Постановка проблеми. Як глобальна мова, англійська, стала найпоширенішою мовою світу для людей з різних країн для взаємодії. Тому попит на більш високий рівень володіння англійською мовою значно зростає останнім часом, особливо у країнах, де англійська мова не є першою, національною.

Статус міжнародної мови робить важливим кожний аспект її вивчення та спонукає до удосконалення методики її викладання.

Розуміння мови розглядається як один з основних елементів в академічному контексті для здобувачів, що вивчають англійську як іноземну. Це, в свою чергу, дозволяє їм не лише опанувати англійську мову, але й отримувати нову інформацію, яка потребує аналізу та критичної оцінки. Тому

ця навичка має свою суто індивідуальну природу і не існує абсолютно однакового підходу, застосовуваного двома читачами для обробки тексту.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Протягом останнього часу було реалізовано ряд досліджень щодо використання проблемних ситуацій для розвитку критичного мислення на заняттях з англійської мови.

Браус Я. та Вуд Д. визначають це як раціональне рефлексивне мислення, зосереджене на вирішенні того, у що вірити і що робити. Критичномислячі намагаються зрозуміти й усвідомити власне «Я», бути об'єктивними, логічними, намагаються зрозуміти інші точки зору.

Критичне мислення – це пошук здорового глузду та вміння відмовитися від власних упереджень. Критично мислячі здобувачі здатні висувати нові ідеї та бачити нові можливості, що дуже важливо у вирішенні проблем. Д. Халперн у своїй праці «Психологія критичного мислення» визначає критичне мислення як спрямоване мислення, воно є збалансованим, логічним і цілеспрямованим, його вирізняє використання когнітивних навичок і стратегій, що підвищують вірогідність отримання бажаного результату.

При всій різноманітності визначень критичного мислення в них можна побачити близький зміст, що відображає оцінно-рефлексивні властивості мислення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування доцільності використання проблемних ситуацій на заняттях з англійської мови для формування критичного мислення здобувачів

Виклад основного матеріалу дослідження. Спонукаючи сучасного здобувача до пізнавальної діяльності, до пошуку шляху до мети в інформаційно-комунікаційній сфері надзвичайно важко. Це відбувається тому, що діти часто відчують серйозні труднощі при сприйнятті навчального матеріалу з усіх навчальних предметів.

Причиною цього є недостатньо високий рівень розвитку мислення і, перш за все, критичного. А це дуже важливо для людини сучасного світу, яка вступає в нове століття з новим виглядом пізнавальної культури, для якої

«людина, що відтворює» — поняття, по суті, застаріле та нецікаве.

Критичне мислення допомагає визначити власні пріоритети в особистому та професійному житті, передбачає прийняття індивідуальної відповідальності за зроблений вибір, підвищує рівень індивідуальної культури роботи з інформацією, формує вміння аналізувати та робити самостійні висновки, прогнозувати наслідки своїх рішень і відповідати за них, дозволяє розвивати культуру діалогу у спільній діяльності.

Ці фактори зумовлюють актуальність технології розвитку критичного мислення. Здобувач, який вміє критично мислити, володіє різноманітними способами інтерпретації та оцінки інформаційного повідомлення, вміє виділити наявні в тексті протиріччя та типи структур, обґрунтувати свою точку зору, спираючись не тільки на логіку (що вже важливо), а й на ідеї співрозмовника.

Такий здобувач впевнено почувається в роботі з різними видами інформації, може ефективно використовувати найрізноманітніші ресурси. Формування критичного мислення передбачає формування базового ставлення до себе і світу, що передбачає варіативну, самостійну, змістовну позицію. Така позиція суттєво підвищує надійність освіти – адже вона стає свідомо-рефлексивною та підвищує комунікативний потенціал особистості. Таким чином, актуальність використання технології для розвитку критичного мислення на заняттях з англійської мови полягає у:

- невмінні застосовувати знання та вміння, набуті під час навчання, у реальних життєвих ситуаціях;
- відсутності мотивації до пізнавальної діяльності, до пошуку шляху до мети в інформаційно-комунікаційній сфері;
- недостатньо високому рівні мислення;
- недостатньому рівні індивідуальної культури роботи з інформацією;
- невмінні аналізувати і робити самостійні висновки, передбачати наслідки своїх рішень і відповідати за них;

- невмінні здобувачів визначати власні пріоритети;
- недостатній рівень культури діалогу у спільній діяльності.

Оскільки навчання – це безумовно двосторонній процес, то використання технології критичного мислення впливає як на діяльність учня, так і на діяльність вчителя (Баханов, 2015).

Табл. 1

Методика критичного мислення для вчителя та здобувача
як суб'єктів навчальної діяльності

Для вчителя	Для учня
<ul style="list-style-type: none"> • можливість створити атмосферу відкритості та відповідальної співпраці на уроці; • вміння використовувати модель навчання та систему ефективних прийомів, що сприяють розвитку критичного мислення та самостійності у навчальному процесі.	<ul style="list-style-type: none"> • підвищення ефективності сприйняття інформації; • підвищений інтерес як до матеріалу, що вивчається, так і до самого процесу навчання; • здатність відповідально ставитися до власного навчання; • вміння працювати у співпраці з іншими; • підвищення якості навчання учнів; • бажання та вміння стати особистістю, яка навчається протягом життя.

Технологія критичного мислення передбачає рівноправні партнерські відносини, як у плані спілкування, так і в плані конструювання знань, які народжуються в процесі навчання.

Працюючи в режимі технології критичного мислення, вчитель перестає бути основним джерелом інформації, а, використовуючи прийоми технології, перетворює навчання на спільний і цікавий пошук.

Використовуючи технологію критичного мислення на уроках з англійської мови, вчитель розвиває особистість учня насамперед через безпосереднє вивчення мови, в результаті чого формується комунікативна компетентність, що забезпечує комфортні умови для пізнавальної діяльності та самовдосконалення.

Викладач стимулює інтереси учня, розвиває його бажання практично

користуватися англійською мовою, а також навчатися, роблячи реальним досягнення успіху в оволодінні предметом. Існує кілька етапів впровадження технології критичного мислення, а саме:

- *активізація здобувачів.* Кожен учень має брати участь у роботі, спрямованій на актуалізацію власного досвіду. Можна поєднувати індивідуальну та групову методику роботи. Наприклад, запропонуйте кожному учневі пригадати те, що вже відомо про тему, що вивчається (Які способи ... ви знаєте? Які види ... ви знаєте?).

- Запишіть це у вигляді ключових слів, а потім поділіться цим в парі чи групі, склавши загальний список ключових слів, а потім обговоріть це з викладачем та іншими учнями.

- *вільне висловлення власної думки* на тему, що вивчається, не боячись помилок і бути виправленими. Викладач фіксує всі твердження: будь-яке з них буде важливим для подальшої роботи. Крім того, на цьому етапі немає «правильних» і «неправильних» тверджень.

- *поєднання індивідуальної та групової роботи:* індивідуальна дозволить кожному здобувачу оновити свої знання та досвід, а групова – почути інші думки, висловити свою точку зору без ризику помилитися.

Обмін думками може сприяти розвитку ідей, які часто є несподіваними та продуктивними; поява цікавих питань, пошук відповідей, що стимулюватиме вивчення нового матеріалу. Крім того, часто деякі здобувачі бояться висловлювати свою думку вчителю або великій аудиторії відразу, тому робота спочатку в малих групах будуть комфортніше.

Роль учителя на цьому етапі роботи полягає в тому, щоб спонукати учнів пригадати те, що вони вже знають з теми, що вивчається, сприяти безконфліктному обміну думками в групах, закріпити й систематизувати інформацію, отриману від здобувачів. Важливо не критикувати відповіді, адже думка будь-якого учня цінна (Каган, 2018).

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов, К. О. (2015). *Сучасна освіта – інноваційні аспекти*: монографія. К.: ЛТД. 384 с.
2. Дружинін, А. М. (2015). *Практики спілкування. Філософсько-методологічний аналіз*. О.: Медіана. 191 с.
3. Єлізова, Є. І. (2018) *Комунікативна компетентність як шлях підвищення рівня сформованості педагогічної майстерності вчителя іноземної мови*. Х.: Інсайт. С. 167–171.
4. Каган, М. С. *Світ спілкування: проблема міжсуб'єктних зв'язків*. К.: Навчання. 144 с.
5. Ковалевська, Є. В. (2000). *Генезис і сучасний стан проблемного навчання: загальнопедагогічний аналіз у зв'язку з методикою навчання іноземних мов*. К.: Либідь. 417 с.
6. Колеснікова, І. Л. (2018). *Англо-український термінологічний довідник з методики навчання іноземних мов*. Київ: Люкс. 224 с.
7. Корінько, Л. М. (2015). *Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій*. Харків: Основа. 190 с.
8. Левченко, Т. І. (2017). *Європейська освіта: конвергенція та дивергенція*. Вінниця : Нова книга. 156 с.
9. Лучик, Т. С. (2020) *Освітня технологія «дебати» в навчальному процесі. Іноземні мови*. №. 2. С. 21 – 26.
10. Макаренко, В. М. (2018). *Як опанувати технологію формування критичного мислення*. Х.: Основа. 296 с.

Цуркан Тетяна

Новоселицький медичний коледж БДМУ

Turkantania54@ukr.net

ORCID ID: 0009-0003-4965-8540

МЕТОД ПРОБЛЕМАТИЗАЦІЇ У ВИВЧЕННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

***Summary:** Problematisation remains an effective method of teaching and learning French as a foreign language. In the following article we propose to establish the applicability of this method in a medical establishment as well as to demonstrate the applicability of this method in teaching other foreign languages. This method will ensure the full involvement of intellectual, emotional and volitional components of the student's personality in research activities and, therefore, is a method of educational value.*

***Key words:** problematisation, method, applicability, result, skills.*

Викладання мов сьогодні ґрунтується на базовому імітаційному принципі, який полягає в тому, що студенти, для того, щоб вивчити іноземну мову, потребують більш контекстуалізованих умов, комунікативних ситуацій, ідентичних або майже ідентичних ситуації спілкування з носіями мови, в якій відбувається процес імітації моделі, запропонованої мовцем,

якщо не носієм мови, то принаймні дуже досвідченим, доречним і вмотивованим викладачем.

Звичайно, в умовах воєнного стану, викладачі іноземних мов можуть лише змодельовати за допомогою низки різних методів таку контекстуалізацію. Дані методи можна класифікувати наступним чином:

1) методи прямого навчання, які значною мірою зосереджені на діяльності викладача (презентація фактів за зразком носія мови, пояснення носія мови, спостереження, демонстрація, робота з підручником тощо);

2) непрямі, методи навчання, орієнтовані на студента, які є ефективними, коли: (а) мають на меті розвинути в них навички мислення та продуктивність носіїв мови (наприклад, французької), або (б) мають на меті розвинути в них навички французької мови), або (в) спрямовані на формування поглядів і розвиток навичок безособового характеру (проблематизація, аналіз конкретних ситуацій, моделювання, імітація тощо);

3) інтерактивні методи навчання, головною особливістю яких є те, що вони ставлять учасників у взаємовідносини стосунки у партнерські стосунки.

Вони також об'єднують членів груп для виконання завдань (бесіда, дебати, дискусія тощо). групове розв'язання проблем, рольова гра, мозковий штурм, тьюторство, навчання на практиці тощо);

4) орієнтовані на студента, експериментальні методи навчання з більшим акцентом на (4) методи навчання, орієнтовані на студента, з більшим акцентом на процеси навчання, ніж на продукти навчання (вправи, навчання через дію, практичні роботи, проекти, навчання через відкриття, через дослідження);

5) методи навчання, що сприяють самостійному навчанню, в яких та диференційоване навчання, в якому головними дійовими особами є студенти, а роль викладача зменшується.

У сучасних дослідженнях проблематизації навчання найчастіше ототожнюють з (а) навчанням розв'язання проблем або (б) продуктивним проблемним навчанням.

Згідно з В. Оконом, цей метод полягає у створенні для студентів «проблем», тобто практичних або теоретичних труднощів, пов'язаних з предметом, що викладається, і вирішенні їх через дослідницьку діяльність - зазвичай індивідуального характеру, яку студенти здійснюють під керівництвом викладача.

На думку теоретиків проблематизації, найважливішим аспектом цього методу є створення проблемних ситуацій, а не постановка питань, які виходять за рамки матеріалу, що викладається, і вимагають від студентів додаткової аргументації.

Проблематизація як метод викладання та вивчення французької мови може бути застосована, маючи на увазі що вона включає в себе кілька моментів: *пусковий момент*, коли студенти потрапляють у проблемну ситуацію, яка виходить за межі їхніх мовних навичок, наприклад, коли вони, будучи початківцями, які знають лише правила наказового способу, повинні знайти в серії текстів, запропонованих викладачем, вживання дієслів у зазначеній формі і сформулювати правила цього вживання; *часовий момент*, коли студенти шукають розв'язання поставленої проблеми, пропонуючи зв'язну і логічну картину використання часу, озвучену французькою мовою.

Для досягнення бажаного результату цього методу, тобто розвитку логічного мислення студентів, необхідне дотримання певних умов: студенти мають бути забезпечені необхідними навчальними матеріалами: у випадку вищезгаданої справи - граматичними підручниками, науковими статтями тощо; ці матеріали повинні бути актуальними (тобто представляти сучасний погляд на предмет) і відповідати принципу доступності, тобто труднощі, які вони містять, повинні розглядатися вміло і поступово; застосування проблематизації через створення проблемної ситуації слід здійснювати в найбільш вдалий момент заняття, тобто тоді, коли студенти виявляють справжню зацікавленість у розв'язанні завдання; регулярне (але не постійне) застосування запитань на заняттях з французької мови є більш ефективним, якщо група студентів однорідна (і невелика), тобто вони володіють мовними

навичками та навичками лінгвокультурології однаково або майже однаково, тобто відповідають певним рівням володіння мовою (A1, A2, B1, B2, C1), описаним у «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти».

Як показує практика викладання, недотримання вищезазначених умов перетворює проблематизацію на заняттях з французької мови як іноземної на формальний або навіть невивідний метод.

Таким чином, недотримання першої умови остаточно зупиняє процес засвоєння матеріалу. Недотримання другої умови може призвести до створення навчального інструментарію на основі застарілого матеріалу, що не сприятиме досягненню цілей навчання або назавжди зупинить процес пізнання, зважаючи на надмірну складність окремих джерел інформації.

Недотримання третьої та четвертої умов вносить хаос у навчальний процес, особливо в умовах неоднорідності групи студентів або їх великої кількості.

Якщо проблематизація використовується занадто часто, студенти швидше втомлюються і їхній робочий потенціал знижується.

Однак, якщо перелічені вище умови дотримані, метод забезпечить повне залучення інтелектуальних, емоційних і вольових компонентів особистості студента до дослідницької діяльності а отже, є методом, що має виховне значення, оскільки зміцнює когнітивні структури, стимулює дух пошуку, формує активний стиль роботи, виховує самостійність і сміливість у відстоюванні власної позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Beşliu V., Coşuleanu I., Gremalschi A., Tcaci G. Starea pregătirii electronice a Republicii Moldova: În *Tendencies of the Information Society Development: 2004*, 16-25 p.
2. Pradeep Pendse. E-Learning for Better Educational Development: In *Tendencies of the Information Society Development: 2004*, 132 p.

Ольга Шум

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

oshym@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-4638-843X

ФАКУЛЬТАТИВ ЯК ЕФЕКТИВНА СКЛАДОВА ПРОГРАМИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Summary. This research is aimed to discuss different obstacles that nowadays exist in learning foreign languages at higher institutions in Ukraine. We look through some possible variants of giving students possibility to improve their level of English. One of them are optional lessons. Attending them students get possibility to fulfill gaps in, for example, grammar or lexical topics and develop speaking skills. Topics for such additional lessons could vary.

Key words: foreign language training, English, optional lesson, foreign language, higher education.

З року в рік різні чинники впливають на рівень іншомовної підготовки студентів закладів вищої освіти в Україні. Зокрема обов'язковість складання ЗНО з іноземної (переважно англійської) мови поліпшує завдання для викладачів під час розробки навчальних програм, оскільки одразу формуються академічні групи з приблизно однаковим рівнем знань. Однак поширеною є проблема особливо для факультетів і спеціальностей, де немає при вступі вимоги складати ЗНО з іноземної мови, коли студенти мають зовсім різний рівень підготовки.

Оскільки, закінчуючи школу абітурієнти повинні мати приблизно загально визначений міжнародний рівень B1/B1+, а вищі навчальні заклади протягом навчання на бакалавраті підвищують рівень до B2 з метою подальшого складання ЄВІ, то часто іншомовна підготовка спрямована на професійну тематику. Такі ситуації є доволі поширеними в різних регіонах та освітніх закладах різних рівнів. Проте саме тут починають виникати суперечливі моменти, заручниками яких одночасно стають усі сторони навчального процесу.

З одного боку, є вимоги та рекомендації від МОН щодо розробки навчальних програм із конкретних дисциплін, з іншого боку, студенти, які не

мають базових знань, не можуть у короткі терміни якісно опанувати професійні теми на належному рівні. Виникає потреба внутрішніх рішень з метою надати змогу студентам надолужити лексичні та граматичні прогалини та покроково опрацювати основну професійну тематику.

Ми вважаємо позитивним наразі перехід переважної більшості закладів вищої освіти на нову концепцію викладання іноземних мов, яка супроводжує весь період навчання. Однак кількість виділених годин (кредитів) очевидно є мінімальною, що потребує, на нашу думку, подальших обговорень. Поряд із тим ефективним є рішення щодо запровадження факультативів, які можуть одночасно як бути джерелом поглиблення знань для студентів із нижчою успішністю, так і для сильних.

На прикладі робочої програми для майбутніх психологів можемо побачити специфічну професійну тематику від першого заняття:

Приклад 1.

I СЕМЕСТР

	Назва теми	Кількість годин	
		Практичні заняття	Самоостійна робота
<i>Змістовий модуль 1.</i> Psychological Problems. (Психологія та її галузі).			
	How to become a psychologist in English speaking countries and Ukraine. (Як стати психологом в англomовних країнах і в Україні).	4 год.	4 год.
	Prominent Psychologists. (Видатні психологи).	4 год.	4 год.
	Experimental Psychology. (Експериментальна психологія).	4 год.	4 год.
	Humanistic Psychology. (Гуманістична психологія).	4 год.	4 год.
	Clinical versus Counselling Psychology. (Клінічна та консультативна психологія).	4 год.	4 год.

Тоді як тематика факультативних занять може бути спрощеною і робити додатковий акцент на лексичні чи граматичні аспекти:

Приклад 2.

ТЕМИ	Кількість годин		
	Пр актичні	Са мостійна робота	
1 семестр			
1. Mind, body and health (Розум, тіло і здоров'я)			
.1.	Entry test (Вступний тест)	2	-
.2.	What is Stress? (Що таке стрес) <i>Граматичний аспект:</i> 1) Present simple; there is, there are, it's (Теперішній простий час; there is, there are, it's); 2) Present continuous and stative verbs (Теперішній тривалий час і статичні дієслова).	5	5
.3.	Stress and Illness (Стрес і хвороби) <i>Граматичний аспект:</i> 1) Past simple (Минулий простий час); 2) Past continuous (Минулий тривалий час).	4	5
.4.	Coping with Stress (Як упоратися зі стресом) <i>Граматичний аспект:</i> 1) Imperative, infinitive, -ing form (Наказовий спосіб, інфінітив, герундій); 2) Present perfect (Теперішній доконаний час).	4	5

Слід зазначити, що тематика додаткових занять може варіюватися залежно від рівня студентів. Подібні навчальні програми для факультативів

можуть одночасно підходити для слабшої і сильнішої групи, оскільки викладач має змогу варіювати завдання та робити необхідні акценти на темах, які для студентів є проблемними. Проблеми для обговорень теж, на нашу думку, є доволі універсальними і дозволяють, як вчитися висловлювати свою думку іноземною мовою, так і дискутувати щодо комплексних питань.

Отже, вважаємо, що освітній процес постійно потребує змін та інновацій з метою якісної та ефективної іншомовної підготовки відповідно до викликів сучасного світу. Різний рівень знань іноземної мови у вступників досі залишається проблемним питанням, яке впливає на пошук рішень так зміни програм з метою подолання прогалин у конкретних темах. Факультативні заняття є додатковим джерелом отримання знань та роз'яснень щодо складних тем, а також ефективним засобом тренування мовленнєвих навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шум О. *“Speaking club”* як ефективна форма організації факультативного заняття. *«Ad orbem per linguas. До світу через мови»*: Матеріали міжнародної науково-практичної відеоконференції «Україна у транскультурному й мультимодальному світі», 25 травня 2022 року. К.: Вид. центр КНЛУ, 2022. С. 423-425.
2. Юшкевич Ю. Особливості модернізації системи вищої освіти в контексті переходу до «студентоцентричної» моделі навчального процесу. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9050/183.pdf>.

**Секція 3. Інформаційно-комунікаційні технології та
інструменти дистанційного та змішаного навчання в методиці
викладання іноземних мов**

Iryna Kryvonos

Dmytro Motornyi Tavria State

Agrotechnological University

iryna.kryvonos@tsatu.edu.ua

orcid.org/000-0001-7079-5150

**CHALLENGES FACED BY FOREIGN LANGUAGES TEACHERS IN
WORKING WITH STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALTIES DURING
DISTANCE LEARNING**

***Summary** У роботі розглянуто основні виклики, що постали перед викладачами іноземних мов у роботі зі студентами технічних спеціальностей, що передбачають пряму взаємодію викладача та здобувачів вищої освіти, у зв'язку із впровадженням дистанційної освіти та шляхи їх подолання. Масштабне впровадження інноваційних технологій отримало новий поштовх у розвитку освітніх інструментів, а з іншого – такий тип навчання виявив його основні проблеми і недоліки. Середовище дистанційного навчання Moodle є одним з тих, що активно використовується закладами вищої освіти та покликано вирішити цю нагальну проблему. Але важко відслідковувати діяльність студентів під час онлайн-занять, особливо коли ситуація ускладнена постійними перепонами в спілкуванні та нестабільністю підключення до Інтернету, великою кількістю файлів з навчальними матеріалами або технічними проблемами з комп'ютерами.*

***Key words:** дистанційне навчання, Moodle, освітній портал університету, мета, завдання дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням», самоосвіта.*

Nowadays the modern society has set a new global task for the higher education institutions of all countries - the need to ensure access to higher education for increasingly broad spheres of society, since for any country the degree of its economic, technological development, the well-being of society is proportional to the average level of knowledge, abilities, skills and qualifications of its active population.

As it is known people with high qualifications are better adapted to possible changes in the job profile, are less vulnerable in cases of its loss, are able to update and improve the level of their knowledge and skills. Modern society needs mass,

high-quality education that can meet the demands of consumers and producers of material and spiritual goods [3].

Today, there are many approaches to defining the concept of “distance learning”. This concept was formulated by such scientists as M. Thompson, M. Moore, A. Clark, and D. Keegan.

Distance Learning (Distance Education) is a form of organization of the educational process, the basis of which is the independent work of a studying person. This makes it possible to study at a time convenient for a person and in a place far from the teacher (therefore distance). In other words, distance learning involves such an organization of the educational process, when the student studies independently according to the program developed by the teacher and is distant from him in space and time, but can conduct a dialogue with him using telecommunication means [5].

Seminars in distance learning are an active form of training. They are conducted with the help of video ZOOM conferences. They make it possible to enter the discussion at any moment of its development, to go back a few steps, reviewing the previous speeches.

The teacher can assess the assimilation of the material by the degree of the participant activity in the discussion. The number of interactions between students increases, and the teacher acts as an equal partner [1, c.9-10].

Consultations in distance learning are one of the managing students' work forms and providing them with assistance in independent study of the discipline. For this purpose, e-mail, video conferences, as well as conventional means of communication (telephone, social networks, E-mail) are used. Control is a check of the results of the student's theoretical and practical assimilation of the educational material. In distance learning, test control justified itself. The tests are well suited for self-monitoring and are very useful for individual studies [1, c.14-15]. The distance learning system consists of a set of software, methodological and organizational measures that allows to create individual and group courses for different specialties. To date, the most popular service in our country, the system

with the largest number of users and developers is the distance learning environment Moodle. The Moodle system is focused on cooperation and interaction between the teacher and a student during the classroom and extracurricular activities for the joint implementation of educational tasks. The large-scale implementation of this system in the educational process of TSATU began in 2014-2015 [2]. The users can configure the platform in any way, but TSATU disciplines work using has basically one template. It includes: a brief introduction to the topic, course syllabus, lecture materials, tests, practical and laboratory tasks, control tests and final tests [4, с.5-6].

The course «English for specific purposes» aims to provide knowledge of subject, procedural and emotional-value components and is created on the basis of mastering a foreign language in the context of an intercultural paradigm. The course provides for the formation of professional language competences in higher education students, which will contribute to their effective functioning in professional and scientific environments. The specified discipline is an integral part of the professional training of a modern specialist and emphasizes the importance of knowledge of a foreign language in a professional direction for research work.

But, as mentioned above, due to the reduction of classroom hours, the introduction of a dual system of education and the need for students to work and study, not all students have enough time to master so necessary subjects for future specialists. Therefore, the teachers of the Department of Foreign Languages of TSATU have developed the courses for students self-study work on the Moodle. The general situation with the digital educational environment forced teachers to give a new format to traditional professional skills and competencies, quickly master methodological techniques and practical material without testing it in advance, checking and correcting it. Most teachers had to work on the computer for more than six hours a day, and as a result, the extra hours spent preparing teaching materials turned into endless working hours. During the war time in Ukraine after the last months of the distance learning, teachers have faced a huge

number of problems that have significantly complicated their work. Firstly, it is difficult to monitor the activities of students during online lessons (55%), especially when things are complicated by constant communication failures and unstable Internet connections (30%) in occupied territories, a great amount of files with educational materials (15%) or technical problems with computers (5%). Moreover, most teachers suffer from an overabundance of communication and the need to be in touch (all results were gained in the survey among the teachers of the Department of Foreign Languages).

So, it can be **concluded** that distance education expands and renews the role of the teacher, makes him a mentor-consultant who must coordinate the cognitive process, constantly improve those courses which he teaches both remotely and online, to increase creative activity and qualification according to innovations. Thanks to modern systems, the educational process can be organized qualitatively, meaningfully, and interestingly.

REFERENCES

1. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка. Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. 409 с. URL: https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Management/2020/monograph_ekstr_dyst_navch.pdf (дата звернення: 09.04.2023).
2. Навчально-інформаційний портал ТДАТУ на основі системи Moodle. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/vnutrishnja-systema-zabezpechennja-jakosti-vyschoji-osvity/informacijni-systemy-upravlinnja-osvitnim-procesom/navchalno-informacijnyj-portal-tdatu-na-osnovi-systemy-moodle/> (дата звернення: 09.04.2023).
3. Foreign experience in introducing distance learning in universities. URL: <https://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2018/01/3-1.pdf>. (дата звернення: 10.03.2023).
4. Lemeshchenko-Lagoda, V. ,Kryvonos, I., Kolodii, O. Integration of information and communication technologies into the process of learning the course of English for specific purposes as one of the requirements for sustainable future development. The International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF 2020). С.166. URL: <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016610005>. (дата звернення: 09.04.2023).
5. Триндаде А.Р. Інформаційні та комунікаційні технології і розвиток людських ресурсів // Дистанційне навчання. – 2000. – № 2. – С. 5-9

Сергій Кулешов

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного

sergius.kul7@gmail.com

0000-0001-5879-8105

ОСОБЛИВОСТІ НАЙПОШИРЕНІШИХ МОДЕЛЕЙ ЗМІШАНОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** За останні декілька років освіта значною мірою перейшла в цифрову форму. Все більше представників сфери освіти наголошують на тому, що звичайний урок в аудиторії як вид організації освітнього процесу морально застарів та віджив своє. У тієї думки є й опоненти, але події останніх років, на кшталт пандемії та війни, затвердили той факт, що система освіти не тільки в Україні, але й в багатьох країнах світу вже значно змінилась та продовжує активно запроваджувати сучасні засоби зв'язку, обміну та аналізу інформації в освітньому процесі закладів середньої та вищої освіти. Тож питання класифікації доступних видів сучасного освітнього процесу не втрачає своєї актуальності.*

***Ключові слова:** цифрова освіта, освітній процес, онлайн-навчання, моделі змішаного навчання.*

Сьогодні змішане навчання можна вважати одним з трендів сучасного освітнього процесу. Сутність терміну полягає в тому, що учні засвоюють деяку частку учбового матеріалу онлайн, а інша частина викладається в аудиторії шляхом живого спілкування. Зрештою здобувач освіти різними шляхами отримує весь навчальний матеріал повністю. Такий підхід був дуже корисним під час пандемії та знаходить своє місце і зараз під час війни.

В ході використання та впровадження змішаної форми навчання в освітній процес почали створюватись моделі змішаної освіти. На думку дослідників Хорна та Стекер найбільшої популярності здобули розширена віртуальна, гнучка, ротаційна моделі та модель A La Carte [2]. Розглянемо особливості кожної з них. Особливість розширеної віртуальної моделі полягає в тому, що проведення занять з курсу спочатку має традиційний формат, далі здобувачі освіти отримують курс у дистанційній формі при віддаленому спілкуванні з викладачем. Необхідність очних зустрічей залежить від прогресу здобувачів освіти або визначається складністю матеріалу. Графік процесу може пропонуватися у розподіленні окремих днів тижня для очних зустрічей та інших днів для онлайн-опрацювання матеріалу

курсу [3]. Така модель не вимагає щоденного відвідування закладу освіти. Гнучка модель дозволяє здобувачам освіти рухатися за плавним графіком між навчальними видами діяльності відповідно до їхніх потреб. Онлайн-навчання є основою навчання студентів у гнучкій моделі.

Викладачі надають підтримку та інструктаж на гнучкій основі, у міру необхідності, поки студенти опрацьовують навчальну програму та зміст курсу. При цьому самі викладачі частіше перебувають на своїх робочих місцях, а студенти навчаються переважно поза аудиторіями, часто в комп'ютерних класах або лабораторіях, де мають змогу використовувати комп'ютери з вузько спрямованим програмним забезпеченням або спеціальне обладнання. Інколи на деяких курсах проводяться дискусії та запроваджуються проекти задля поглиблення та збагачення навчання [1]. Суть гнучкої моделі полягає в тому, що студенти проходять курс на власній швидкості при постійних підтримці та контролі викладача або інструктора. Більш успішні студенти не сповільнюють свого темпу через менш успішних, а менш успішні завжди можуть звернутись за допомогою або додатковим роз'ясненням поставленого завдання. Така незалежність кожного студента надає великий приріст продуктивності освітнього процесу та спонукає до повного занурення в матеріал курсу.

Гнучка модель змішаного навчання ідеально підходить для освітніх програм, зосереджених навколо технологій. Ротаційна модель полягає у переході від однієї форми навчання до іншої за фіксованим розкладом, однією з яких є онлайн-компонент. Ротаційна модель добре підходить для занять з відпрацювання навичок та має декілька різновидів: ротація станцій (або зміна робочих зон), ротація лабораторій, перевернутий клас, індивідуальна ротація та інші. За моделлю ротації станцій новий матеріал вивчають вдома, а в аудиторії закріплюють його практично, зазвичай не покидаючи її, а тільки змінюючи локації всередині.

Ротація лабораторій – модель, в якій кілька занять проходять в звичайних аудиторіях, а після них студенти переходять до комп'ютерного

класу або спеціалізованих лабораторій, де індивідуально працюють на комп'ютерах, планшетах або зі спеціальним обладнанням, поглиблюючи та закріплюючи знання [4]. За своєю суттю дуже схожа на модель ротації станцій, але там освітній процес проходить в межах однієї аудиторії, змінюючи тільки внутрішні локації, а під час ротацій змінюються вже приміщення. У моделі перевернутого класу викладач надає навчальний матеріал для вивчення вдома, а на уроці проводить практичне підкріплення знань здобувачів освіти.

За схемою індивідуальної ротації студенти переходять від одного методу навчання до іншого за індивідуально підібраним графіком. Розклад для кожного студента встановлюється на розсуд викладача або встановленим алгоритмом. Головною відмінністю від інших ротаційних моделей є те, що здобувачам освіти не обов'язково треба фізично переходити з однієї робочої зони до іншої, оскільки найчастіше вони виконують дії, заплановані в їх особистих маршрутних листах [5]. За своєю суттю індивідуальна ротація дуже схожа на ротацію станцій, але різниця в особистому досвіді студента. Програма навчання кожного студента щодня адаптується до його індивідуальних потреб на основі навчальних результатів у попередні дні (на основі даних із онлайн-середовища).

Модель а La Carte дозволяє студентам проходити асинхронні онлайн-курси з онлайн-викладачем на додаток до інших очних курсів, що часто дозволяє зробити графік учнів більш гнучким. Дана модель добре підходить для ситуацій відсутності у закладу освіти очного викладача, фізичного простору для даного предмета, а також для вивчення факультативних курсів. Навчання в змішаному форматі активно розвивається в системах освіти багатьох країн. Вони дозволяють узяти найкращі риси від інноваційного онлайн-навчання, якому властиві проблеми з мотивацією студентів, та традиційного офлайн-навчання, яке не можливе без великих витрат на енергоносії та офісну техніку.

Тому системи освіти вимушені різною мірою переходити на змішані

моделі навчання. Поширене використання змішаних моделей навчання прискорить розвиток різноманітних освітніх онлайн-платформ, інтерактивного онлайн-контенту, та спонукатиме виникнення нових методик викладання. Це, в свою чергу, зробить освіту більш якісною та доступною для більшості верств населення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Everything you Need to Know about the Flex Model of Blended Learning. URL: <https://apaseducation.com/education-blog/everything-you-need-to-know-about-the-flex-model-of-blended-learning/> (Last accessed 09.04.2023).
2. Horn M. B., Staker H. Blended: Using disruptive innovation to improve schools. New York: John Wiley & Sons, 2017.
3. Is the Enriched Virtual blended-learning model the future of high school? URL: <https://www.blendedlearning.org/is-the-enriched-virtual-blended-learning-model-the-future-of-high-school/> (Last accessed 09.04.2023).
4. The lab rotation model. URL: <https://www.khanacademy.org/partner-content/ssf-cci/sscc-intro-blended-learning/sscc-blended-learning-models/v/sscc-blended-lab> (Last accessed 09.04.2023).
5. Transition to the Individual Rotation Model. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9EWU4rwTXZI> (Last accessed 10.04.2023).
6. Zaitseva, N.V., Symonenko, S.V., Osadchyi, V.V. A blended English for Specific Purposes course with the focus on critical thinking skills development for computer science students. Journal of Physics: Conference Series, 2022, 2288(1), 012037. DOI: 10.1088/1742-6596/2288/1/012037

Тетяна Курсакова

*Мелітопольський державний педагогічний
Університет імені Богдана Хмельницького*

tatiana.kursakova@gmail.com

0009-0001-4142-290X

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗЗСО

***Summary.** The article deals with the specifics of distance educational process organizing in general secondary education institutions. The methodological features of online platforms and digital educational services usage during the English language lessons are characterized, the advantages and disadvantages of synchronous and asynchronous modes of learning in terms of the pedagogical process are outlined.*

***Key words:** synchronous and asynchronous modes of learning, communication, distance education, blended studying, E-learning, Virtual Learning Environment, information and communication technologies*

В умовах сьогодення дистанційне навчання посідає важливе місце в процесі модернізації сучасної освіти. Широке застосування онлайн навчання в Україні було спричинене спочатку карантинним режимом під час Covid-19 (з 1 листопада 2021 року), а зараз – військовою агресією Російської Федерації проти нашої країни (з 24 лютого 2022 року). Наразі більша частина вітчизняних шкіл навчається віддалено, а деякі регіони України обрали змішану форму навчання, поєднуючи часткове аудиторне викладання із онлайн завданнями. Завдяки загальній доступності швидкісного Інтернету майже кожний учасник освітнього процесу має інформаційні та комунікаційні можливості у себе вдома або у зручному та безпечному для себе місці.

Вивчення таких можливостей набуває все більшої актуальності сьогодні. Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує той факт, що на даний момент вже існує низка праць, присвячених проблемі поєднання аудиторної та дистанційної форм навчання в ЗЗСО. Вирішенням окресленої проблеми займалися як зарубіжні, так і вітчизняні дослідники: J. Adams, F. Bodendorf, H. Dichanz, J. Duffy, J. Hopkins, G. Hoppe, J. Kettunen, J. Payne, M. Ryan, M. Selman, C. Sole, S. Thorne, Y. Zhong, А. Андрєєв, П. Борсук, В. Ващенко, В. Волков, С. Дичковський, Р. Жидаль, К. Колос, Д. Кіган, Дж. Кірслі, Р. Кларк, В. Куклева, М. Мор, А. Назаренко, Л. Портер, М. Сімонсон та інші.

Проте, оскільки запровадження дистанційного навчання в ЗЗСО відбувалося в форс-мажорних обставинах, без попередньої підготовки вчителів до специфіки викладання у мережі Інтернет, коли в учасників навчального процесу не було відповідної адаптації чи змоги поступово перейти з однієї форми навчання на іншу, деякі аспекти окресленої проблеми залишаються недостатньо дослідженими. Саме тому **метою цієї публікації** є висвітлення особливостей організації дистанційного освітнього процесу в ЗЗСО, визначення переваг та недоліків синхронного та асинхронного режимів онлайн навчання.

Сучасна віртуальна форма отримання знань передбачає у всіх учасників освітнього процесу вільний доступ до Інтернету, технічне забезпечення, а також компетентність вчителів щодо володіння онлайн технологіями. Найперше ж дистанційне навчання з'явилося ще в 1840 році; це була кореспонденція між вчителями та учнями: надсилалися завдання, відповіді, перевірені та оцінені роботи з відгуками. Далі на початку ХХ століття були поширені радіоуроки, з кінця 90-х років - телевізійні уроки, які вели відомі педагоги (зараз існують уроки Всеукраїнської школи онлайн) [5, с. 640].

Сучасні інтернет-технології спрощують спільний доступ до освітніх джерел: завдяки системі керування навчанням (LMS) матеріали розробляються та поширюються онлайн. Існує великий вибір онлайн ресурсів, тому при розробці завдань і підготовці аудіотекстів педагоги повинні брати до уваги такі фактори, як: комунікативна доцільність навчальних матеріалів для моделювання навчальної ситуації на ІМ; ступінь реальної комунікативної орієнтованості для моделювання ситуації опосередкованого спілкування; виховна освітня цінність [1, с. 372]. Гнучкість та індивідуалізація посідають значне місце під час онлайн навчання, адже всі результати щодо виконаних робіт вчитель відправляє учню із коментарями та побажаннями, на цьому етапі між вчителем та учнем може відбутися діалог-фідбек, який доступний всім учням і особливо корисний для сором'язливих, які у школі могли уникати тет-а-тет спілкування. Вчителю необхідно намагатися створювати ситуації успіху для кожного учня поруч із однолітками. Організація дистанційного освітнього процесу, що реалізується за допомогою комп'ютерної телекомунікації, сприяє відкритості обговорення результатів діяльності учнів і своєчасній корекції їх роботи [2, с. 166].

Під час онлайн навчання можуть виникати певні складності не тільки щодо стимулювання учнів до внутрішньої роботи, а й щодо залучення до розгорнутого діалогу, який би дозволив учням висловлювати різноманітні пропозиції, бо організувати роботу в групах нелегко як технічно, так і через ліміт часу. Комунікація всіх учасників освітнього процесу завжди являється

пріоритетом під час навчання. Відповідно до соціально-політичних умов, потреб, особливостей та обмежень закладу існує формат змішаного навчання, коли ЗЗСО практикують поєднання різних режимів роботи (віртуальна та аудиторна) у різних класах чи в різний час задля підтримки спілкування всіх освітян. Для змішаного навчання онлайн притаманний синхронний чи асинхронний режим взаємодій.

Для успішного здійснення учбового процесу онлайн доводиться комбінувати синхронний режим навчання з асинхронним.

Відповідно до положення про дистанційне навчання, яке набрало чинності 16 жовтня 2020 року, «не менше 30 відсотків навчального часу, передбаченого освітньою програмою закладу освіти, організовується в синхронному режимі (решта навчального часу організовується в асинхронному режимі)» [5].

Співвідношення двох режимів може змінюватися залежно від обставин: зазвичай асинхронний режим переважає через форс-мажор, або через індивідуальні потреби школярів, які не змогли бути присутніми на уроках.

Таким чином вдається дотримуватися календарного плану, коли опрацювання матеріалу відбувається самостійно учнями за допомогою додаткових завдань. У синхронному режимі вчитель проводить уроки та дискусії в онлайн-форматі, використовуючи відео-конференції або чати, використовуючи такі платформи, як Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, Skype. Також вчителі можуть надавати учням доступ до запису синхронного уроку або презентації, щоб вони могли повернутися до матеріалу в будь-який час, щоб краще зрозуміти й засвоїти матеріал, що підкреслює гнучкість онлайн-навчання. При цьому як синхронний, так і асинхронний режими навчання в онлайн-форматі мають свої плюси та мінуси.

До переваг синхронного режиму відносимо: можливість взаємодіяти в реальному часі, надавати негайний фідбек, обговорювати навчальний матеріал з учителем та однокласниками, що надає змогу вчителю підтримувати регулярний онлайн контакт з учнями, тим самим покращуючи

рівень дисципліни. Недоліки синхронного режиму: обмежений розкладом час для взаємодії між учасниками навчального процесу, нестабільна увага тих, хто навчається, через відволікання на сторонні розваги.

До переваг асинхронного режиму відносимо гнучкість і можливість вивчення матеріалу у зручний час і у власному темпі, поглиблене вивчення матеріалу та збільшення долі самостійної роботи учнів, використання різних методів і форматів навчання.

Недоліками ж цього режиму навчання є обмежена взаємодія між вчителем і учнями, відсутність миттєвого зворотного зв'язку, високої самодисципліни та вмінь керувати своїм часом з боку школярів [3].

Висновки. Проаналізувавши вищесказане, можна дійти висновку, що педагогічний процес у віртуальному просторі відрізняється від подібного за звичайних умов залежністю від технічного та інтернет забезпечення.

При цьому дистанційне навчання відіграє важливу роль у розвитку сучасної освіти. Поєднуючи асинхронний та синхронний режими, вчитель може зробити дистанційне навчання ефективнішим і гнучкішим, враховуючи зазначені переваги та недоліки кожного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гупал М.О. Тенденції розвитку дистанційного навчання при вивченні іноземної мови. *Молодий вчений*. № 5 (81). травень, 2020 р. с.368-373. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-5-81-75>
2. Олійник В.В. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання. Київ : Міленіум, 2003. 393 с.
3. Пасічник О. Синхронне й асинхронне дистанційне навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/78950/>
4. Цисарук О. В. Пріоритети дистанційного навчання іноземної мови в сучасному світі інноваційних технологій. *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 5 берез. 2015 р.— К. : КНЕУ, 2015. — 639-644 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612157.pdf>
5. Щодо організації дистанційного навчання: Лист МОН № 1/9-609 від 02.11.20 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/

Наместюк Світлана

Буковинський державний медичний університет

namestyuk.lana@bsmu.edu.ua

ORCID ID: 10000-0001-5572-0046

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Summary Teaching a terminological language requires good structuring and organisation, because knowing a term, you also know its place in the system, knowing its place in the system, you also know the term. It implies a good knowledge of the specialised language on the part of the teacher, which should be familiarised with students and future practitioners in the field of medicine, because mastering medical terminology is the basis for effective communication and cooperation in the field of medical activity. Studying a specialised language in a foreign language involves a double responsibility on the part of the teacher, as the student must first learn social language and basic grammar concepts and only then proceed to studying the terminology language.

Key words: medical terminology, foreign language, basic knowledges, communicative competence.

Основна мета викладання і вивчення іноземних мов і термінологічної мови полягає в розвитку компетенцій розуміння (читання і аудіювання), говоріння (участь в бесіді, продукування усного дискурсу, який передбачає вираження і аргументацію думки) і письма (письмового вираження) на конкретній мові. Представляючи собою підкатегорію мови, термінологічна мова включає в себе спеціалізовану лінгвістичну систему, призначену для обслуговування потреб інформації, спілкування і співробітництва в певній галузі спеціальності, основою якої є термінологія [2, с. 130]. Термінологічна мова являє собою сукупність спеціалізованих термінів, що використовуються в науковій дисципліні, в галузі діяльності [1, с. 63]. Для майбутнього лікаря вивчення термінологічної мови вкрай важливо не тільки для підбору і розуміння наукової інформації, але і як засіб спілкування з пацієнтами, з майбутніми колегами, з медичними сестрами, а для цього майбутній лікар повинен володіти ustalеною медичною мовою і використовувати терміни у відповідних контекстах. У процесі навчання термінологічної мови викладачу належить роль лінгвістичного консультанта, враховуючи, що формування спеціалізованої мови полягає в умінні майбутніх лікарів сприймати і

правильно використовувати в спілкуванні медичну мову і її специфічні структури. Лінгвістичний аспект передбачає виділення текстів спеціалізованою мовою, які дають студентам, не тільки знання в області мови, а й знання в області майбутньої спеціальності, сприяючи, таким чином, не тільки розвитку комунікативної компетентності, а й професійній компетентності студентів.

Методичний аспект відноситься до способу подання матеріалу, до типів запропонованих вправ, до того, як будуть перевірені сформовані лінгвістичні навички та вміння, так що вибрані тексти, які обов'язково відносяться до фундаментальних медичних наук, повинні бути автентичними та доступними, щоб відповідати рівню мови та спеціальних знань студентів; а вправи повинні стосуватися проблем, характерних для наукового стилю, наприклад: 1) виклад та організація дидактичного матеріалу, що передбачає виділення ключових термінів/понять, вибір термінів, що підлягають отриманню, та встановлення процедур їх пояснення тощо; 2) вправи осмислення тексту: а) адекватний переклад нових термінів, відповіді на питання; б) формулювання питань, на які є наступна відповідь; в) відновлення порядку абзаців; г) продовження висловлювань тощо; 3) лексичні вправи: а) знайти синонімічну/антонімічну пару; б) сім'ї слів і їх вживання в контекстах); в) призначити, які є складовими частинами медичного терміна, і назвати їх значення; г) пояснити значення суфіксів; д) орфографічні та тренувальні вправи медичного спрямування.

На закінчення можна сказати, що оволодіння спеціалізованою мовою взагалі і медичної, зокрема, відбувається шляхом досягнення наступних цілей: глобальна мета (нелінгвістична) – використання мови в професійній діяльності, наприклад, відбір інформації; функціональна мета – використання мови в необхідній комунікативній діяльності, наприклад, дискусії між лікарем і пацієнтом; конкретна мета – лінгвістичні знання. Ці три цілі визначили важливість знання спеціалізованої мови також у процесі інтеграції в ринок праці, що передбачає знання кодів професійного спілкування для

кар'єрного виконання та успішної реалізації медичного акту (обговорення з пацієнтом, розуміння страждань пацієнта, встановлення діагнозу та схеми лікування). Однак поєднання комунікативних навичок іноземною мовою і професійних навичок ще раз доводить, що будь-яка робоча ситуація - це ситуація спілкування, елементи якої сприяють успіху або невдачі професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Магдюк О. В. Особливості викладання латинської мови студентам немовних спеціальностей / О. В. Магдюк // Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 31 січ.–1 лют. 2020 р. – Київ: Тавр. нац. ун-т ім. В.І. Вернадського, 2020. – С. 62-65.

2. Дерев'янченко Н. В. Особливості організацій навчального процесу під час дистанційного навчання на кафедрі латинської мови та медичної термінології ХНМУ / Н. В. Дерев'янченко // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : зб. статей V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19–20 листопада, 2020 р. – Полтава, 2020. – С. 130–133.

Нікіренкова Анастасія

*Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного*

anastasiia.nikirenkova@tsatu.edu.ua

ORCID ID 0000-0003-3537-8532

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: НЕОБХІДНИЙ КОМПОНЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Summary:** This article is devoted to the analysis of synthesis of the modern theoretical and practical experience in the using of pedagogical technologies in the educational process. The main subject of the analysis of the thesis includes the investigation of scientific works. This article highlights the importance of introduction of multimedia technologies for students. The aim of this article is to establish that learning of a foreign language will give the most effective with using of modern educational technologies.*

***Key words:** pedagogical technology, modern educational technologies in the university, media technology, electronic learning systems, interactive learning, modernization, qualitative result, scientific revolution, professional research activity, interactive forms of learning.*

Загальновідомо, що сучасна освітня діяльність у навчальних закладах є динамічною системою, яка постійно змінюється під впливом зовнішніх факторів. Одним із таких потужних трансформаторів виступають

мультимедійні технології. Конвергентність комп'ютерних технологій та когнітивних соціальних змін у контексті сучасності окреслюють траєкторію взаємопроникнення окремих галузей – технологій та науки.

Разом із тим цей інтеграційний процес спрямований на досягнення якісно нової освіти, не перетворюючись у єдине ціле, оскільки процеси ієрархічно упорядковані. Багаторічні спільні зусилля працівників сфери освіти, науковців, програмістів, методистів, виробників мультимедійних засобів навчання та викладачів-практиків створюється і розвивається новітнє інформаційне поле, в якому визначальною стає інтеграція освітніх та інформаційних підходів до змісту методів і технологій навчання освітнього середовища.

Останні досягнення у сфері високих ІТ-технологій надають викладачам значно ширші можливості для вдосконалення навчального процесу та його переведення на якісно новий рівень. З'явилася можливість передавати інформацію різними програмно-апаратними засобами, які дозволяють обробляти інформацію у аудіо та відео форматах, тобто мультимедійними засобами. Дані здійсненого аналізу літературних джерел та наукових доробок вітчизняних та зарубіжних педагогів дозволяють дещо узагальнити поняття «мультимедійні технології», яке сьогодні є загальнопоширеною назвою сукупності аудіо, теле, візуальних та комунікаційно-віртуальних інструментів, які використовуються у процесі організації, систематизації, проектуванні, плануванні та управлінні різноманітних видів навчальної діяльності.

Розгорнутий аналіз діючих нормативно-правових документів у галузі освіти, дає право визначити пріоритетним напрямком впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують вдосконалення навчально-виховного процесу, неперервну освіту, її доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. У державному освітньому стандарті очікуваний результат освіти полягає у зміні діяльності студентів:

вміння вирішувати навчальні завдання на власному досвіді, формування міжпредметних та компетенцій (уміння), вміння самостійно навчатися (здатність до самоорганізації у вирішенні поставлених навчальних завдань), а також, особистісні зміни: емоційний та пізнавальний аспекти.

Згідно з цим володіння іноземною мовою на середньому та вище рівнях (Upper Intermediate или Advanced) є важливою компетентністю високопрофесійного фахівця, тому, звичайно, у закладах вищої освіти (не лінгвістичної спрямованості) впроваджуються новітні підходи для максимально ефективного вивчення [3, с. 38]. На основі традиційного процесу навчання іноземної мови, який передбачає передачу теоретичної інформації та формування умінь і навичок, необхідних для успішної комунікативної діяльності у межах дисципліни, у першу чергу, йдеться про лекцію, розповідь, пояснення, бесіду, навчальну дискусію, роботу з навчальним посібником, демонстрацію, вправи, лабораторні або практичні заняття, самостійну роботу.

В умовах звичної для всіх учасників освітнього процесу, аудиторної форми навчання викладач не завжди має можливість надати належну увагу кожному, хто навчається, а це у свою чергу, спричинює поступове зниження мотиваційного компоненту, що негативно впливає на якість засвоєння навчального матеріалу. Активність здобувачів вищої сприймається як поведінкова форма прояву зацікавленості у навчальній дисципліні «Іноземна мова» і виражається в ініціативності, інтенсивності витрачених розумових та фізичних сил для досягнення мети – вміння вести діалог з використанням спеціальних технічних термінів відповідно до нелінгвістичної фахової спеціальності, підтримувати ділове листування, вміти вести спонтанну розмову, здатність до роботи з технічною документацією (описом функціонування та технічного обслуговування різного обладнання, пристроїв) бесіда з використанням ділової лексики та бесіда на побутові теми, написання офіційних листів, робота з науковою літературою іноземною мовою. Як бачимо, подібна таксономія досить тісно пов'язана з вміннями

студентів самостійно працювати, тобто із самоорганізацією, в якій знаходять відображення способи роботи та прийоми розумової діяльності за рішенням організаційних завдань [2, с. 173].

Мультимедійні технології можуть застосовуватися в контексті найрізноманітніших стилів навчання, завдяки акцентуації на індивідуальному підході: обрання індивідуального темпу для опрацювання навчального матеріалу; рівні важкості завдань корелюються відповідно до наявних знань здобувачів; можливість створювати умови для самостійного оцінювання якості засвоєння матеріалу; представлення інформації з використанням різних аудіовізуальних засобів (музики, графіки, анімації) для збагачення змісту та підтримки зацікавленості з боку студентів) [4, с. 74].

Крім того, до ключових головних переваг на користь використання мультимедійних технологій при вивченні іноземної мови є те, що урізноманітнення організації навчальної діяльності здобувачів, відбувається з мінімальними втратами часу, оскільки певні операції проводить гаджет: розширення словникового запасу, знайомство з новими лексичними зразками, висловлюваннями, граматичними конструкціями що вивчаються за темою заняття, тренінг набутих знань у цікавій формі.

Модернізація освітньої парадигми базується на комплексному підході до вивчення іноземної мови і зумовлює консолідацію різних методів – як традиційних, так і альтернативних [1, с. 32]. Таке поєднання забезпечує успішне міжкультурне і міжособистісне спілкування визначаючи провідну роль комунікативного методу як сучасного засобу формування комунікативної компетенції.

Одним із найважливіших особливостей означеного процесу є збереження національної ідентичності, адже навчальний заклад відповідно до комплексних світових тенденцій у системі вищої освіти, вступаючи у глобальну освітню наукову спільноту успішно розвивається у цьому напрямі. У зв'язку з викладеним вище, не виникає жодних сумнів у доцільності впровадження мультимедійних технологій для використання всього

педагогічного потенціалу навчальної дисципліни «Іноземна мова» у вищій школі технічного профілю, саме кваліфікована мовна підготовка розширюватиме можливості майбутніх фахівців, тим самим підвищуючи їхню суспільну значимість на європейському ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцева Н. В. Інноваційні технології у викладанні іноземних мов. *Інновації в професійній діяльності педагога: проблеми, теорія, практика* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 17-18 жовтня 2019 р. Одеса, 2019. С. 30-32. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/270066123.pdf> (дата звернення 06.03.23)
2. Мясковська, М. О., Кобилянська І. М., Васаженко Н. О. Аналіз недоліків використання інформаційно-комунікаційних технологій у закладах вищої освіти. *Педагогіка безпеки*. 2019. № 2. С. 173–179. Режим доступу: <https://pedbezpeka.vntu.edu.ua/index.php/pb/article/view/98/79> (дата звернення 06.03.23)
3. Осадчий В. В., Симоненко С. В. Іноземна мова як засіб формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів-програмістів. *Інформаційні технології і засоби навчання* Т. 58, №2, с. 38-48, 2017. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v58i2.1645> (дата звернення 06.03.23)
4. Черкашина Ж. В. Використання мультимедійних технологій у процесі підготовки іноземних студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33. С. 640-644.

Світлана Симоненко

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

svitlana.symonenko@tsatu.edu.ua

ORCID ID 0000-0003-0599-3999

Маргарита Виноградова

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

margaryta.vynogradova@tsatu.edu.ua

ORCID ID 0000-0001-9255-5932

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІТ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Summary. The paper deals with the problem of application of the project method in the training of future IT professionals at higher educational institutions. It is noted that the project method can be used both for teaching specialized disciplines and humanities, including foreign languages. The example of practical application of the method is given. It is emphasized that for

successful implementation of projects, all communication components must function efficiently, and communication barriers must be overcome.

Key words: *project method, interactive teaching methods, communication, higher education, IT professionals.*

Професійна підготовка майбутніх фахівців з усіх спеціальностей передбачає не лише надання певних знань з тієї чи іншої сфери, а й формування певних навичок та компетентностей, які нададуть змогу фахівцю успішно функціонувати в професійному середовищі. Майбутні ІТ фахівці мають володіти не тільки потужними знаннями з професійної сфери, а також бути здатними критично мислити, співпрацювати у команді, вести комунікацію з представниками своєї та інших професій, як рідною так і іноземною мовою.

З метою формування означених компетентностей доцільним є використання інтерактивних форми організації освітнього процесу, технологій та методів навчання. Важливим є те, що в основі інтерактивних методів навчання лежить комунікація, для якої властивий не обмін думками або знаннями, а на основі такого обміну активізується інтелектуальна діяльність, народжується нове знання, формуються вміння використовувати теоретичні знання у конкретній ситуації, комбінувати знання з різних галузей, зважати на думку іншої людини, колективно працювати над вирішенням проблеми, приймати чужий досвід, брати на себе відповідальність за прийняте рішення, за результати власної дії, керувати та підкорятися, вгамовувати власні амбіції в ім'я загальної справи [4, с. 18-19].

Метод проєктів є одним з найпоширеніших з інтерактивних методів, що використовується в у професійній підготовці майбутніх фахівців. В основу методу проєктів покладена ідея, що відображає сутність поняття «проєкт», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати при вирішенні тієї чи іншої проблеми. Результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності. Вирішення проблеми набуває характеру проєктної діяльності [4, с.120-121]. Основна особливість і перевага у процесі формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з

програмної інженерії полягає у тому, що кінцевим результатом повинен бути реальний (а не уявний проєкт) продукт. Зусилля здобувачів освіти мають бути спрямовані на збір, аналіз, обробку реальної інформації із урахуванням реального стану у країні або у певній галузі промисловості, соціальній сфері, базуватися на існуючих нормах законодавства [4, с.78].

Практичне використання методу проєктів у процесі формування комунікативної компетентності майбутніх ІТ фахівців під час вивчення фахових та гуманітарних дисциплін можна реалізувати шляхом визначення таких позицій [2]:

1. Ідея: розвиток, саморозвиток комунікативної компетентності майбутніх фахівців з програмної інженерії.

2. Мета: навчитися використовувати знання у практичній діяльності, що моделює майбутню професійну діяльність; набути нових професійних компетентностей або розвинути вже наявні професійні компетентності студента, зокрема комунікативну компетентність, досягти високих результатів у навчально-дослідній роботі шляхом виконання проєктної діяльності; формування вміння працювати у команді.

3. Зміст: охоплює теорію і практику створення Інтернет-ресурсів.

4. Основні групи завдань: навчальні – оволодіння технологією проєктної діяльності, теоретичними знаннями з дисципліни та вміннями застосовувати їх у практичній діяльності, навчитися знаходити оптимальні шляхи створення проєкту, оволодіти комунікативними навичками; наукові – розвиток уміння аналізу наукової та методичної літератури, Інтернет-джерел, уміння узагальнювати наукові факти та передовий педагогічний досвід; методичні – вміти проєктувати свою діяльність з розробки проєкту, планувати і конструювати свою проєктну діяльність, застосовувати комунікативні вміння у командній роботі.

5. Загальні вимоги до проєкту: 1) самостійна та автентична робота; 2) актуальність проєкту, тобто його відповідність сучасному стану інформаційних технологій; 3) зовнішня привабливість та акуратність

виконання; 4) відповідність інструментарію розробки дисципліни, що вивчається; 5) змістовність (відповідний об'єм та якість матеріалів); 6) слідування конкретним вимогам до проєкту (треба виконати умови щодо побудови сторінок, об'єму й якості змісту та функціоналу).

6. Орієнтовні теми проєктів: «Розробка особистого сайту», «Розробка тематичного сайту», «Розробка сайту кафедри», «Розробка сайту навчального закладу», «Створення блогу», «Розробка Інтернет-магазину» тощо.

7. Компетентності студентів: особистісно-інтелектуальна, комунікативна, креативна, соціальна, інформаційно-комунікаційна, науково-дослідна.

8. Форма організації студентів: простий проєкт – один студент; складний проєкт – 2-3 студенти.

9. Роль викладача у навчанні за методом проєктів: складає теми проєктів, консультує студентів, визначає форму звітності, критерії оцінювання, термін здачі, технічне оформлення, форму захисту проєкту.

10. Форма захисту проєкту: презентація, доповідь, демонстрація.

У такій проєктній діяльності ефективно відбувається формування комунікативної компетентності. Тому метод проєктів вважається нами найбільш доцільним і адекватним методом, що відвідає специфіці програмної інженерії, адже у проєктній діяльності майбутні фахівці з програмної інженерії мають змогу повною мірою проявити комунікативні вміння й розвинути комунікативну компетентність, особливо у поєднанні з іншими інтерактивними методами.

Для успішної реалізації проєктів всі компоненти комунікації мають ефективно функціонувати та комунікаційні бар'єри мають бути максимально подолані. Одним з засобів подолання комунікаційних бар'єрів та побудови успішної комунікації може бути розробка плану комунікації.

План комунікації є невід'ємною частиною плану проєкту. Він може включати в себе план збору інформації, який визначає джерела інформації та способи її отримання; план розподілу інформації, в якому визначаються

споживачі інформації та способи їх доставки; докладний опис кожного документа, який повинен бути отриманий або переданий, включаючи формат, зміст, рівень деталізації та використовувані визначення; план для введення в експлуатацію різних видів комунікацій; методи оновлення та вдосконалення комунікаційного плану.

У рамках проєкту існує потреба у різних видах комунікації: внутрішній (в межах команди проєкту) та зовнішній (з керівництвом підприємства замовником, зовнішніми організаціями тощо) комунікація; формальні (звіти, запити, зустрічі) та неформальні повідомлення; письмове та усне спілкування; вертикальне та горизонтальне спілкування.

Як у ході роботи над проєктом так і у процесі вирішення завдань з програмування може бути використано метод навчання у співробітництві (малих груп) [5]. Це метод спрямований на формування певних навичок і умінь, засвоєння понять, академічних і професійних знань, які передбачені програмою, або на організацію проєктної діяльності з подальшою дискусією. У цілях формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців з програмної інженерії важливо те, що у цьому методі приділяється увага груповим цілям і успіху всієї групи, який може бути досягнутим тільки в результаті самостійної роботи кожного члена групи (команди) в простій взаємодії з іншими членами цієї ж групи при роботі над темою (проблемою), питанням, яке підлягає вивченню [3, с.100-103].

Питання побудови успішного спілкування та подолання комунікативних бар'єрів стають ключовими в сучасному світі зайнятості, де працівники та роботодавці можуть грати різні ролі, змінювати ці ролі, вивчати нові методи та технології та ефективно спілкуватися незалежно від їх нових ролей та функцій. Більш того, вони повинні вміти будувати зв'язки будь-якого типу та в рамках будь-якої ієрархічної моделі організації. Сучасні навчальні програми закладів вищої освіти мають включати в себе спеціальні курси, модулі, семінари, лекції та психологічні тренінги для підготовки майбутніх фахівців для роботи в різних обставинах для ефективної

комунікації, для формування готовності долати різні комунікаційні бар'єри, розробляти комунікаційні плани, щоб бути готовими до ефективного функціонування на робочому місці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравець О.О. Розвиток м'яких навичок засобами іноземної мови за професійним спрямуванням у здобувачів вищої освіти немовних вузів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Вип. 29, т.2 С.241-246.
2. Симоненко С.В. Формування комунікативної компетентності фахівців з п програмної інженерії у закладах вищої освіти: дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2019. 240 с.
3. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. Київ : ВД "ЕКМО", 2011. 320 с.
4. Січкарук О.І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Київ : Таксон, 2006. 88 с.
5. Супрун О.М., Зайцева Н.В. Навчання співробітництва при викладанні іноземної мови за професійним спрямуванням студентам економічних спеціальностей. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2020. Вип.1 (130). С.129-136. DOI <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2020-1-17>.

Тулюлюк Сергій

Буковинський державний медичний університет

tulyulyuk_serhiy@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-1922-1674

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТУ «ТРАВМАТОЛОГІЯ І ОРТОПЕДІЯ» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ СТУДЕНТІВ- ІНОЗЕМЦІВ В БДМУ

***Summary** The spread of the COVID-19 pandemic, and subsequently the beginning of the active phase of the Russian-Ukrainian war, demonstrated that the use of special online platforms is an important component of the organisation of the educational space at all levels. As a result of the above-mentioned global challenges and threats, the Ukrainian education system has moved to a strong digitalisation of education. In this article hybrid learning with the use of all possible technological tools in BSMU is introduced.*

***Key words:** military aggression, hybrid learning, education, Ukraine*

В умовах масштабної військової агресії українцям довелося мобілізуватися і чітко реагувати на радикальні зміни в усіх сферах життя. Система освіти оновлює та диверсифікує освітні ресурси, дисциплінарні знання, демонструє готовність до всіх можливих видів освіти. Для закладів

вищої медичної освіти це: офлайн (у регіонах, де не ведуться бойові дії), онлайн (у червоних зонах та у разі масованих ракетних обстрілів), гібридної освіти, індивідуалізованої освіти (для іноземних студентів) тощо.

Освіта в умовах війни передбачає використання різноманітних інформаційних ресурсів і технологій, крім того, передбачає дослідницькі операції, відбір, використання, в результаті чого формується потужний досвід реагування освітньої системи.

Фактично, за останні три роки людство стало свідком значних змін в інформаційному ландшафті, доступному для освіти. Таким чином, можна зазначити, що всі ці причини сприяли поширенню онлайн-навчання та соціальних платформ, ускладненню методів зберігання та обміну інформацією.

Саме освіта пропонує розгортання приватних або безкоштовних освітніх ресурсів, поширення платформ для обміну контентом, сайтів спільнот або особистих блогів викладачів. З огляду на критичність ситуації в умовах російської збройної агресії, робота з інформаційними освітніми ресурсами у викладанні медичних предметів англійською мовою завжди дублюється з інформаційними практиками.

Керуючись цим, у статті реалізовано мету дослідження, яка полягає у здійсненні крос-секційного опису ресурсів, онлайн-пропозицій інституційних ресурсів, різних видів підтримки реалізації освітніх навчальних програм. Дослідження відповідає поставленій меті та визначає завдання: розкрити сутність освітніх інформаційних ресурсів, з'ясувати сприйняття цих ресурсів українськими викладачами та розуміння їх ефективного використання.

Крім того, з'ясувати місце освітніх ресурсів та їх специфіку як таких у професійній інформаційній практиці та сприйнятті вчителів. У цій статті пропонується визначити теоретичні поняття, на яких вона ґрунтується, зокрема артикуляцію між інформаційними практиками та інформаційною культурою. По-перше, необхідно визначити терміни «інформаційні ресурси», «інформаційні практики» та «інформаційні репрезентації», які

використовуються в цій статті. Термін «ресурс» має багато значень і часто дискваліфікується через свою неточність. Загалом, ресурси включають усі елементи, які можуть конкретно збагатити роботу викладача або навіть вплинути на його професійну практику та рефлексію [1, с. 215].

Існує три категорії, за якими можна визначити природу ресурсів: матеріальні ресурси, людські ресурси та культурні ресурси [2, с. 55]. «Матеріальні» ресурси включають друковані ресурси (підручники, статті з фахових журналів, автентичні тексти, що вивчаються мовами, тощо), цифрові ресурси (інституційні чи дисциплінарні сайти, онлайн-платформи тощо), а також предмети повсякденного вжитку, які можуть бути використані в освітніх цілях. «Людські» ресурси складаються з професійних знань викладачів, отриманих завдяки досвіду або навчанню, обмінам між колегами або іншими учасниками освітнього процесу. «Культурні» ресурси - це елементи самої освітньої форми (розклад, викладання предметів, словниковий запас тощо).

Згідно мети дослідження - описати тенденції та вектори розвитку інформаційних освітніх ресурсів, що доповнюють загальний опис інформаційних практик викладачів, результати роботи стосуються вивчення інформаційних практик і культури споживання, індивідуально-часового виміру створення ресурсів, соціальної специфіки інформаційних ресурсів, а також важливості медійної грамотності в цей кризовий для України період. Масштаби руйнування навчальних закладів не обмежили можливості навчання.

Проаналізовані ресурси розширюють сферу освіти та мобілізують її. Результати йдуть у руслі наукових розробок світових вчених, сформульованих ще до широкомасштабного вторгнення в Україну.

Науковці підходять до визначення використання інформаційних освітніх ресурсів освітянами, і цей вид ресурсів посідає особливе місце в освітньому ландшафті.

Дослідження також підкреслює імпліцитний вимір інформаційної

практики освітян та є центральною темою викладацької професії; інформаційна практика викладача зачіпає його автономію і нав'язується як одне з місць реалізації його педагогічної свободи. Таким чином, робота над освітнім ресурсом та її специфіка як така не ставить під сумнів місце цих інформаційних практик у культурі та професійній ідентичності педагога.

У роботі вказується на непомітність окремих ситуацій в управлінні складними інформаційно-педагогічними завданнями корекції або зіставлення особистого досвіду. Йдеться про підміну інформаційної культури, індивідуальних і колективних інформаційних практик, культури і професійної підготовки педагогів. Як показує реальний досвід України, функціонування освіти на тлі протистояння з агресором продемонструвало, що інформаційні освітні ресурси можуть підтримувати віртуальне існування закладу вищої освіти, навіть якщо він фізично знищений.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лекції з педагогіки вищої школи : навч. посіб. / за ред. В. І. Лозової. – Х. : «ОВС», 2006. – С. 136–170, 214–237.
2. Пацалюк О. Форми, методи та засоби навчання на початку ХХ ст. / О. Пацалюк // Рідна школа. – 2004. – № 9. – С. 53–56.

**Секція 4. Особливості викладання іноземної мови за
професійним, фаховим та академічним спрямуванням**

Боряк І.В.

Київський кооперативний інститут бізнесу та права

innaboriak@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2420-7842>

Семешинин О.І.

Київський кооперативний інститут бізнесу та права

olenasemehyshyn@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1364-8397>

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ
СПРАВИ ТА ТУРИЗМУ**

***Summary** The article examines the peculiarities of teaching a foreign language in a professional direction to future students of the hotel and restaurant business and tourism and analyzes new professionally oriented teaching methods. The issue of studying the academic discipline "Foreign language for professional direction" as a course for mastering a foreign language as a linguistic phenomenon, and on the other - the use of foreign language terms in the hotel and restaurant business and tourism in the professional sphere.*

***Key words** foreign language for professional direction, foreign language training, foreign language professional competence, traditional and innovative teaching methods.*

Економічні, політичні та суспільні зміни призводять не лише до оновлення всіх сфер життєдіяльності, а й зумовлюють потребу у підготовці фахівців, кваліфікація яких відповідатиме сучасним вимогам готельно-ресторанної справи та туризму. Стратегічний орієнтир мовної політики щодо професійно орієнтованого навчання іноземної мови – це формування майбутніх успішних фахівців, здатних ефективно спілкуватися не лише в міжкультурній, а й професійно орієнтованій бесіді.

Дослідники Савка І., Яременко Т. зауважують, що іншомовна підготовка фахівців із вищою освітою передбачає поєднання професійної мобільності і вузькоспеціальної підготовки в конкретній галузі знання або

практичної діяльності та вивчення іноземної мови[2, с.101]. Проблемою професійної підготовки фахівців сфери гостинності займалися В. Антоненко, М. Бабешко, Ю. Безрученков, А. Віндюк, Т. Голікової, Н. Зубар, А. Корніяки, І. Кучеренко, М. Лайко, Н. Масюк, О. Машкова А. Пізама, Л. Хаєт.

Однак у вітчизняній педагогічній літературі відсутні цілісні дослідження, присвячені професійній підготовці фахівців готельно-ресторанної справи та туризму [3]. Специфікою вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням для фахівців готельно-ресторанної справи та туризму є те, що під час навчання потрібно сформуванати не тільки комунікативну компетенцію майбутніх фахівців, а й навчити особливостям їх майбутньої комунікативної ролі (ролі культурного посередника між рідною та іншомовними країнами). Готельний бізнес – дуже широке поняття. Тому необхідно орієнтувати курс так, щоб студенти вивчали те, що, безсумнівно, знадобиться їм на практиці.

Всі вправи і практичні завдання мають бути націлені на відпрацювання і закріплення лексики, пов'язаної з туристичною галуззю, що підготує студентів до спілкування англійською мовою з клієнтами та з іноземними колегами. Основні теми курсу «Англійська мова готельно-ресторанної справи та туризму», на які насамперед варто звернути увагу, пов'язані безпосередньо з практичною діяльністю працівників готельно -туристичного бізнесу:

- Робота туроператора і турагента.
- Види готелів. Розміщення в готелі. Відповіді на запити клієнтів.
- Зручності та послуги готелю. Опис готелю. Робота з клієнтами.
- Структура управління готелю. Обов'язки персоналу. Документація.
- Бронювання кімнат. Реєстрація відвідувачів. Телефонні переговори.
- Послуги ресторану. Замовлення вечері. Меню.
- Робота зі скаргами відвідувачів.
- Відрядження, організація бізнес-поїздок, конференцій, семінарів.
- Робота з групами та індивідуальними відвідувачами.

- Туристичні маршрути. Відпочинок, організація дозвілля [4].

Важливо надати студентам необхідний обсяг знань для розуміння носіїв іноземної мови, особливо у сфері професійного спілкування, для активного володіння достатнім лексичним запасом, необхідним як в усному мовленні, так і для ознайомлення із фаховою літературою, досить важко в умовах невеликої кількості годин, наданих для вивчення фахової іноземної мови.

При цьому продовжувати традиційно викладати іноземну мову, спираючись лише на ґрунтовне вивчення граматики, читання та переклад фахових текстів, закріплення матеріалу шляхом виконання граматичних та лексичних вправ стає недостатнім. Адже лише письмове сприйняття та відтворення іноземної мови призводить майже до повної відсутності комунікативних навичок, необхідних для уміння вільно спілкуватись в іншомовному професійному середовищі, брати участь у конференціях, спільних наукових проектах, вміти відстояти свою точку зору під час професійних дискусій тощо [1, с. 164].

Студенти навчаються як рецептивним, так і продуктивним видам діяльності. Значна частина часу відводиться продуктивному мовленню, що передбачає формулювання думок під час інтеракції. Використання рідної мови у процесі комунікації мінімізується. Рекомендовану кількість часу, коли викладач говорить на занятті, зменшено до 20%, натомість 80% часу відводиться на спілкування студентів іноземною мовою, що вивчається. За такого підходу навчання стає інтерактивним, передбачає зміну партнерів у спілкуванні завдяки роботі в парах, міні-групах (3-4 студенти) та великих групах (від 5 студентів), які змінюються зі зміною завдання.

Це сприяє урізноманітненню видів діяльності та способів роботи на занятті, додає динамічності й забезпечує кожному студенту максимальне залучення у процесі опанування мови, спонукає до навчання й саморозвитку протягом усього життя [1, с. 165]. Отже, курс «Іноземної мови за професійним спрямуванням» є важливою складовою частиною системи

підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи та туризму закладу освіти, під час якого студенти мають оволодіти мовою як лінгвістичним явищем, та сформувати професійну комунікативну компетенцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилюк В. Комунікативна спрямованість вивчення іноземної (англійської) мови студентами спеціальності «Готельно – ресторанна справа» // Сучасний рух науки: тези доп. V міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 7-8 лютого 2019 р. Дніпро, 2019. С. 163 – 169.
  2. Савка І. В.; Яременко Т. І. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців у галузі права. *Інноваційна педагогіка*, 2020. Вип. 21. С.101– 104.
  3. Попик М. М. Професійна підготовка фахівців готельно-ресторанної справи: досвід Швейцарії. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/popuk.htm (дата звернення: 04.04.2023).
- Чучмій І. М. Іноземна мова у професійній підготовці фахівців готельно-ресторанної справи та туристичного бізнесу. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/en/konferen-2018-2019-arhiv> (дата звернення: 04.04.2023).

Галина Волкова

Запорізький державний

медико-фармацевтичний університет

galynavolkova2016@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7463-3391>

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Summary. Distance learning as the organization form of education is based on the use of both the best traditional methods of acquiring knowledge and new information and telecommunication technologies and the principles of self-education, Special training of future health care specialists in a foreign language of professional direction in the mode of distant learning positively affects the emotional condition of young people, contributes to the increase of the motivational component of mastering the professional inclination, scientific research activity and studying the language of international communication, personality development of future practical doctors, scientists and teachers of free Ukraine.

Key words: foreign language professional competence, promising senior students, distant learning, General English, Medical English, professional English language certification.

Ситуація, що склалася під час повномасштабного вторгнення на територію України потребує нових підходів до організації навчання молоді у закладах середньої і вищої освіти [3]. Знання іноземних мов виступає

додатковим практичним інструментом боротьби українського народу за власну суверенність, незалежність і територіальну цілісність, а позитивно вмотивована студентська молодь, зокрема майбутні професіонали різних галузей охорони здоров'я, стануть голосом української нації на міжнародній арені.

Адже мова – це своєрідний міст, що поєднує нашу країну з рештою держав, готових на міжкультурний діалог та партнерство. Спираючись на досягнення вітчизняних і закордонних науковців у галузях психології та методики навчання, викладачі іноземних мов університетів нашої країни активно впроваджують власні напрацювання у сфері лінгвістичної освіти, кращі мовні практики, технології та практичний досвід європейських колег у іншомовну підготовку майбутніх фахівців [1, 3, 4].

Мета даної роботи – поділитися досвідом розвитку іншомовної професійної мовленнєвої компетентності студентів на завершальному етапі навчання у школі вищої медичної освіти в умовах дистанційного навчання.

У Запорізькому державному медико-фармацевтичному університеті (ЗДМФУ) адміністрацією закладу приділяється велика увага багатосторонній підготовці майбутніх лікарів. Протягом багатьох років студенти 5-6 курсів спеціальностей «Медицина» і «Педіатрія» мають можливість формувати власну іншомовну мовленнєву професійну компетентність за програмою курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням: поглиблений рівень».

На початку навчального року медичні деканати формують групи із числа перспективних студентів 5 курсу для поглибленого вивчення англійської мови професійного спрямування. Це є студенти, які мають високі досягнення у вивченні загальних і професійних дисциплін. Ці юнаки і дівчата мають високу зацікавленість у розвитку теоретичної і практичної медицини. До складу групи входять не більше 10 студентів. Цілком зрозуміло, що рівень володіння англійською мовою студентів не є однорідним.

Викладачі кафедри іноземних мов, яким доручають проводити курс, - це спеціалісти з високим рівнем володіння англійською мовою загального

вжитку і медичним спрямуванням. На основі діагностичних тестів англійської мови, які знаходяться у вільному доступі в інтернеті, відбувається комплектація груп. Такий підхід до формування контингенту академічної групи позитивно сприяє активній роботі викладача із підбором навчальних матеріалів, визначенням складнощів мовного і мовленнєвого матеріалу для опрацювання, методів і підходів навчання [6].

Умови пандемії і воєнного стану в Україні визначили головний підхід до навчання. Запоріжжя, де знаходиться ЗДНФУ, є прифронтовим містом. Студенти, які залишилися у рідному місті, навчаються під звуки тривоги у безпечних місцях; є студенти, які вимушено знаходяться під окупацією; деякі студенти виїхали в інші країни і продовжують навчання; є герої – студенти-медики, які працюють за фахом на передовій і в тилу. Тому, дистанційна форма навчання є зручною і доступною для всіх категорій студентів, які бажають здобути якісну освіту у складний для країни час. Дистанційне навчання надає можливість здійснювати навчальне спілкування в опосередковану просторі і часі.

Студенти мають можливість передивитись відео проведеного заняття і виконати завдання у безпечних умовах у зручний час. До того ж, дистанційне навчання передбачає рівні можливості отримання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і життєвих обставин.[2, 5] Дистанційне навчання в університеті організовано в системі TEAMS.

Як викладач, який працює з «перспективною молоддю», маю наголосити, що війна змінила обидві ланки, зріс мотиваційний аспект навчання. Викладачі «викладаються» у методичному аспекті, активні та ініціативні в методичному пошуку, уважніші до особистості студента. Студенти «викладаються» у вивченні мови: завдання виконуються вчасно, ретельно, уважно. Студенти приймають надзвичайно активну участь у практичних заняттях, винятково творчо відносяться до вирішення задач самостійної роботи. Студенти 5 курсу навчаються англійській мові загального вжитку на матеріалі сучасних навчальних матеріалів рівню

Intermediate видань Великої Британії і США. Тривалість курсу – 80 годин протягом навчального року. Підсумок – лексико-граматичне тестування та усно мовленнєва співбесіда у вигляді студентських дебатів на останніх заняттях курсу. За умов неможливості приєднання до дебатів онлайн у день заняття, студент надсилає для дебатів в Команду своєї групи матеріал з відео своєї тематичної доповіді та аналізу доповіді свого товариша.

На 6 курсі студенти вивчають медичну англійську мову на матеріалі сучасних навчальних матеріалів із тематичними текстами про теоретичну і практичну медицину видань Великої Британії і США.

На практичних заняттях викладач демонструє англомовні файли, короткі навчальні фільми за темою опрацювання. У деяких випадках здійснюється субтитрування відео матеріалів українською, яке має на меті підвищення мотиваційного компоненту вивчення професійної англійської та зняття лінгвістичних труднощів для розуміння проблеми медицини. Особлива увага приділяється лексичному аспекту - *Medical English in Use, Medical Terminology*. Як правило, матеріал останніх видань студенти опрацьовують самостійно, бо підручники містять відповідні ключі. На практичних заняттях студенти слухають пояснення викладача і отримують відповіді на свої запитання.

Тривалість курсу – 80 годин протягом навчального року. Підсумок – лексико-граматичне тестування знань загальної та медичної англійської мови. Рівень сформованості вмінь професійного усного мовлення студенти демонструють на онлайн конференції у вигляді дебатів з приводу обговорення однієї із актуальних тем медицини, яку студент обрав для можливого подальшого наукового дослідження в медицині і підготував з неї реферат.

Рівень володіння студентами медичною англійською мовою визначає поважна Атестаційна комісія з англійської мови професійного спрямування, яку очолює професор медицини із високим авторитетом і рівнем світового визнання.

До складу комісії крім викладачів кафедри іноземних мов, які проводили курс навчання, входять фахівці практичної і теоретичної вітчизняної медицини: представники адміністрації університету та деканатів, які мають Сертифікати міжнародного зразку про володіння англійською мовою рівня B2. Практика свідчить, що спеціальна підготовка майбутніх спеціалістів в галузі охорони здоров'я з іноземної мови професійного спрямування у дистанційному режимі позитивно впливають на емоційний стан молоді, сприяють підвищенню мотиваційного компонента оволодіння професією, наукового пошуку і вивчення мови міжнародного спілкування, розвитку особистості майбутніх лікарів, вчених і викладачів вільної України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронцова, Т. Ю. Використання нових інформаційних технологій в процесі вивчення іноземної мови. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/11105/1/33.pdf>.
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>
3. Мовна освіта в умовах війни: науковці – філологи обговорили ефективні кейси іншомовної підготовки фахівців. Режим доступу: <https://nupp.edu.ua/news/naukovtsi-filologi-obgovorili-yefektivni-keysy-inshomovnoi-pidgotovki-fakhiivtsiv.html>
4. Сидоренко І.А. Дистанційна освіта як сучасний метод викладання іноземної мови. Режим доступу: <https://www.kamts1.kpi.ua>
5. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / [Кухаренко В. М., Березенська С. М., Бугайчук К. Л. та ін.]; за ред. В. М. Кухаренка. Харків: Міськдрук, НТУ ХП, 2016. - 284 с.
6. Scrivener J. Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. 6th Edition. MacMillan, - 2018. - 418 p

Наталія Зайцева

Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

nataliia.zaitseva@tsatu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-8682-0434>

**РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ
НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ**

Summary. The article deals with the analysis of the importance of the critical thinking skills for students of nonlinguistic specialities. The critical thinking skills classification is analyzed. The tasks for developing critical reading, listening, writing and speaking in foreign languages are provided.

Key words: critical thinking, summarizing, making inferences, authenticity, impartiality.

Мовлення є вираженням думки, а мова – відображенням ментальності. Організація думок нерозривно пов'язана зі структурою рідної мови особистості. Під час мовлення людини її співрозмовник сприймає отриману інформацію як форму особистого мислення і підсвідомо ідентифікує лінгвістичні і когнітивні здібності мовця як рівнозначні, часто формуючи упереджений образ. Щоб сформувати навичку ефективно структурувати і виражати власний розумовий процес іноземною мовою, слід прищепити здобувачам освіти навички критичного мислення, критичного читання і критичного письма.

За визначенням М. Скрівена та Р. Пола критичне мислення – це «інтелектуально дисциплінований процес активної і вмілої концептуалізації, застосування аналізу, синтезу та/або оцінки інформації, отриманої або створеної завдяки спостереженню, досвіду, рефлексії, умовиводам або комунікації, який є провідником точки зору та дії» [1].

М. Ліпман ще у 1988 році відзначив важливість прищеплення у закладах освіти навичок критичного мислення як комплексної форми мислення, яке включає «вправне, відповідальне мислення, що полегшує правильне судження, оскільки покладається на критерії, здатне до самокорекції і є чуттєвим до контексту» [2, с. 39]. Сьогодні високий рівень критичного мислення є однією з навичок 21 століття, і вимогою до фахівця у будь-якій сфері, як і високий рівень володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням [3, 4, 5].

Звичайно, критичне мислення формується задовго до початку навчання у закладах вищої освіти [6, с. 315]: уміння знаходити інформацію, перевіряти її достовірність, аналізувати зміст та робити власні умовиводи є найбільш ранніми (і водночас – ключовими) навичками дитини. Але академічне і

професійне середовище вимагають від здобувача освіти і потенційного фахівця надзвичайного рівня неупередженості, аргументованості та відповідальності як стосовно результатів навчальної та дослідницької діяльності, так і стосовно власного інформаційного продукту.

Розвинені навички критичного мислення є фундаментальними для іншомовленнєвої комунікації: виокремити серед масованого потоку інформації іноземною мовою релевантну, швидко встановити ступінь її достовірності і неупередженості, проаналізувати аргументи та приклади, оцінити надані і встановити приховані дані – усе це допоможе високоефективно і швидко розглянути власні варіанти, сформувавши пропозиції, обрати найкращий варіант та приступити до його реалізації у вигляді іншомовного усного або письмового повідомлення.

Критичне мислення фахівця – це спосіб мислення, коли особа не приймає на віру запропоновані аргументи і висновки, а має сталу позицію обдумування і перевірки вище вказаних аргументів та висновків з метою самостійного і відповідального ухвалення обґрунтованого, логічного та продуманого рішення. У іншомовному середовищі це завдання ускладнюється через потребу ґрунтовно осмислити інформацію перед продукуванням повідомлення також іноземною мовою.

Для формування навичок швидкого сприйняття та перекладу власних ідей майбутній фахівець має чітко усвідомлювати процеси, що цьому передують, і призвичаїтися до стратегій і прийомів критичного мислення.

Оскільки основа навичок критичного мислення – поєднання та організація ідей, їх поділяють на три основні групи, що характеризуються відповідними орієнтованими на результат процесами [1]:

1. Група аналізу включає:

- визначення змісту,
- відбір релевантних ідей та структурних одиниць повідомлення,
- поєднання окремих ідей визначеної точки зору у єдине

повідомлення,

- добір схожих характеристик,
- ідентифікація аналогій
- встановлення відмінностей.

2. Група умовиводів:

- визначення ідеї та підтексту,
- інтерпретація дій як прикладів намірів,
- ідентифікація припущень,
- абстрагування ідей,
- застосування аналогій для умовиводів,
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

3. Група оцінки:

- надання причин рішення,
- оцінювання значимості, переконливості або сили аргументу,
- розуміння значимості або значення інформації,
- конструктивне критикування ідей,
- модифікування ідей у відповідь на контраргументи або зворотну реакцію.

Для тренування розумових процесів у рамках вивчення іноземних мов рекомендуємо застосовувати наступні вправи для різних типів мовленнєвої діяльності:

1. Для розвитку навичок критичного читання:

- завдання з наведення заголовків та підзаголовків для текстів академічного або професійного змісту;
- компресія тексту;
- індивідуальний добір матеріалів за темою тексту, або окремих проблем, висвітлених у тексті.

2. Для розвитку навичок критичного письма:

- написання іноземною мовою коментарів, стислих або розгорнутих анотацій до дослідницьких публікацій;

- написання есе;
  - укладання фахових рецензій.
3. Для розвитку навичок критичного аудіювання:
- опрацювання автентичних матеріалів, наприклад, монологічного мовлення експертів, дослідників, або інтерв'ю з провідними фахівцями;
  - перегляд інтерв'ю з керівниками та лідерами відповідних галузей;
  - прогнозування змісту та кінцевого послугу мовця до прослуховування запису за назвою матеріалу та джерелом, де розміщено аудіоматеріал;
  - представлення власних умовиводів, підсумків почутого.

4. Для розвитку навичок критичного говоріння:

- говоріння на основі прочитаного або прослуханого (умовиводи з багато варіантних ситуацій, заключення, прогнозування);
- усне представлення засобів візуалізації (діаграми, схеми) і інформації з них;
- порівняння або контрастування (явищ, процесів, ідей);
- участь у дискусіях, рольових та ділових іграх.

Для усіх наведених вище завдань важливо супроводжувати контент, що опрацьовується, контекстом: інформація не може бути критично сприйнятою поза середовищем (ситуаційним, культурним, професійним тощо). Контекстуалізація (наведення джерела інформації, передача фонових знань про об'єкт та суб'єкт, що розглядаються, проведення паралелей з іншими вагомими внесками до розробки визначеної теми, ознайомлення з попередніми досягненнями та напрацюваннями автора тексту, що вивчається, тощо) допомагає здобувачам освіти критично оцінювати джерело інформації та його достовірність і неупередженість.

Для формування та розвитку навичок системного критичного мислення студентів нелінгвістичних спеціальностей важливі не лише завдання з

професійно орієнтованої іноземної мови, а й з загальнонавчальної – залучення актуальної автентичної інформації, що має нагальний інформаційний привід, підвищить мотивацію до участі у обговоренні або до самостійних умовиводів з теми, дозволить сфокусувати увагу здобувачів освіти на важливості встановити фактичну достовірність та неупередженість джерела інформації, а також на потребі й самому мислити не лише критично, а й об'єктивно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Scriven, M., Paul, R. Defining critical thinking: A draft statement for the National Council for Excellence in Critical Thinking. URL: <http://www.criticalthinking.org/University/univlibrary/library.ncll>. (дата звернення: 06.03.2023)
2. Lipman, M. Critical thinking – What can it be? *Educational Leadership*. 1998. 46(1). P.38-43.
3. Зайцева Н.В., Симоненко С.В., Супрун О.М. Рольова гра як засіб формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2022. Вип. 81. С. 167-172. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.81.31>
4. Кравець О.О. Передумови створення психологічної атмосфери для активізації монологічного та діалогічного мовлення здобувача вищої освіти. *Проблеми викладання іноземних мов у закладах вищої освіти: матеріали I Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., Мелітополь, 20 травня 2021. Мелітополь: ТДАТУ, 2021. С.173-175. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/im/wp-content/uploads/sites/24/materialy-i-vseukr.-internet-konferenciyi-im-tdatu-20.05.2021.pdf>*
5. Lemeshchenko-Lagoda V., Kryvonos I., Suprun O. Main features of teaching scientific writing to students of technical specialties. *Germanistik in der Ukraine*. 2022. №17. pp. 31-43, doi <https://doi.org/10.32589/2408-9885.2022.17.273337>
6. Нікіренкова А.Ю. Система дошкільної освіти в Україні: ретроспектива та сучасний стан в умовах нової соціальної дійсності. *Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Лодзь, 26 трав. 2022 р. Лодзь, 2022. С.314-317.*

**Секція 5. Психолого-педагогічні особливості викладання
іноземних мов у вітчизняних закладах освіти**

Марія Винарчик

Дрогобицький державний педагогічний

університет імені Івана Франка

marie-vynarchyk@online.ua

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8270-6178>

**ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ПРОЦЕС
ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ**

***Summary.** The article analyzes the process of formation of general and subject competencies of foreign language students in higher education. It was established that its purpose is to ensure students' fluent, correct and functionally adequate mastery of all types of speaking foreign language activities. In order to carry out effective language activities, students must know how to activate the learning strategies necessary for this. The process of learning a foreign language in higher education consists in the opportunity for students to join new experiences, learn new knowledge and integrate them into active foreign language activities.*

***Keywords:** foreign language, higher school, students, general competencies, subject competencies, foreign language activities.*

В наш час важко заперечити актуальність вивчення іноземної мови, адже ми не можемо уявити своє життя без її знання. Вища школа є тим освітнім рівнем, на якому продовжується вивчення граматики іноземної мови, її фонетики та синтаксису, що сприяє удосконаленню лінгвістичної, міжкультурної та професійної компетенцій студентів. Впродовж навчання у вищій школі студенти повинні:

- досягти високого рівня лінгвістичної компетенції, яка б дозволяла вільно розмовляти іноземною мовою;
- розрізняти засвоєні мовні моделі і структури відповідно до комунікативних функцій, які вони виконують;
- розвивати мовні навички і вміння ефективної іншомовної діяльності;

- застосовувати сучасні стратегії спілкування іноземною мовою в реальних життєвих ситуаціях.

Для того, щоб така складна система як процес викладання і навчання іноземної мови у вищій школі функціонувала ефективно, необхідно знати принципи та закономірності її розвитку. Її метою є забезпечення вільного, правильного і функціонально адекватного володіння студентами усіма видами мовленнєвої іншомовної діяльності. Завдання, що стоять перед фахівцем іноземної мови, – озброїти студентів додатковим обсягом знань фонетики, граматики та лексики для поглиблення комунікативних умінь на рівні побутової та наукової тематики. Успішна реалізація поставлених завдань забезпечує знання морфологічних та синтаксичних особливостей граматичної будови іноземної мови, тематичної лексики і наукової термінології.

На вищому освітньому рівні студенти продовжують вивчення особливостей вживання окремих лексико-граматичних форм шляхом складання діалогів та монологічного мовлення із використанням сучасної лексики, підготовки аудіо- та відеопрезентацій. Ці види іншомовної діяльності є особливо важливими в умовах дистанційної роботи. Досконалому опануванню іноземної мови сприяє читання і переказ текстів-уривків, об'єднаних спільною тематикою, із автентичних творів класиків та сучасних авторів, переклад творів художньої літератури, ознайомлення із основними регістрами писемного спілкування. Вивчення культурних особливостей країни, мова якої вивчається, а також опрацювання автентичних літературних і публіцистичних джерел забезпечують успішну реалізацію міжкультурного виховання.

Весь процес викладання і навчання іноземної мови у вищій школі передбачає формування загальних компетенцій активної іншомовної діяльності. Студенти повинні розпізнавати широкий обсяг сучасних розмовних виразів та наукової термінології, розуміти особливості їх вживання та перекладу; вміти використовувати спеціальну та наукову термінологію, сприймати публіцистичну інформацію та документацію широкого спектру

професійного та загального характеру; розуміти автентичне діалогічне та монологічне мовлення з великим відсотком незнайомої лексики. Для реалізації ефективної самостійної роботи необхідною є постійна робота з книгою та комп'ютером. Важливо навчити студентів засвоювати лексичні одиниці мови та класифікувати їх за семантикою, брати участь у дискусіях і колективних обговореннях, без труднощів сприймати автентичне монологічне або діалогічне мовлення, читати та усвідомлювати прочитане (прослухане); вільно висловлюватися іноземною мовою на довільні теми.

Формування предметної компетенції полягає у вживанні лексичних одиниць, пов'язаних із розмовною тематикою, в усному та писемному мовленні; використанні в мовленні синонімів, антонімів до вивченої сучасної лексики, а також ідіом та прислів'їв, необхідних для висловлювання по темах, що вивчаються. Студенти повинні робити лексико-граматичний аналіз тексту та вміти виправляти помилки у зв'язному тексті, граматично правильно оформляти діалогічне та монологічне мовлення, вживаючи складні граматичні структури, розуміти автентичне мовлення у аудіо- та відеозаписах.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти чітко окреслюють підхід до використання мов як орієнтований на дію. При цьому сукупність навичок мовного спілкування визначають загальні компетенції користувача. Їх можна класифікувати як емпіричні знання, отримані в результаті певного досвіду та академічні знання, отримані впродовж навчання. Практичні навички дають змогу виконувати різні мовні завдання. Вони є водночас індивідуальними, оскільки характеризуються індивідуальними характеристиками, відображають риси особистості, її ставлення до себе та інших учасників мовної взаємодії [1]. Процес навчання іноземної мови у вищій школі полягає в можливості студентів долучатися до нового досвіду, засвоєння нових знань та їх інтегрування в активну іншомовну діяльність. В результаті, окрім загальних та предметних, вони отримують:

-лінгвістичну компетенцію, яка стосується окремих лінгвістичних аспектів як, наприклад, морфологія, лексика, синтаксис;

-соціолінгвістичну компетенцію, що визначає соціокультурне середовище використання мови (правила поведінки та взаємодії всередині соціальних груп);
-прагматичну компетенцію, яка охоплює функціональне використання мови в конкретних життєвих ситуаціях (виступи, презентації, громадські заходи, співбесіди, тощо).

Висновки. Завдяки своїм загальним та предметним компетенціям студенти реалізують усні та писемні види іншомовної діяльності. Цей процес забезпечує отримання нових знань та їх закріплення в процесі мовної взаємодії.

Здійснення ефективної іншомовної діяльності студентів у вищій школі передбачає активізацію мовних процесів продукування та реценції дискурсу (усного та письмового). Це дає можливість реалізувати її не тільки в освітньому, але й професійному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2003. 320 с.
3. Cadre de référence européen pour les questions suivantes: apprécier, enseigner, évaluer. Conseil de l'Europe, Didier, 2001. URL: <http://culture2.coe.int/portfolio/documents/cadrecommun.pdf>
4. <https://rm.coe.int/16805c73db>